

імені Вадима Гетьмана

Кафедра банківської справи та страхування

Форма здобуття освіти: *очна (денна)*

(підпис здобувача)

(наукова ступінь, учене звання, посада)

(підпис)

(Прізвище, ініціали)

(nidnuc)

Київ 2026

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота містить 58 сторінок, 6 таблиць, 12 рисунків, список використаних джерел з 46 найменувань.

«Ринок страхування життя і перспективи його розвитку в Україні»

Об'єктом дослідження є ринок страхування життя в Україні.

Предметом дослідження є сукупність фінансових відносин між суб'єктами ринку страхування життя.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у розкритті теоретичних засад функціонування ринку страхування життя, здійсненні оцінки стану ринку страхування життя та перспектив його подальшого розвитку в Україні.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити теоретичні засади функціонування страхування життя, зокрема, необхідність його існування для забезпечення фінансової стабільності і соціального захисту населення;
- здійснити огляд літературних джерел щодо сутності ринку страхування життя, функціональних особливостей і його ролі;
- виявити взаємозв'язок учасників та структуру ринку страхування життя;
- розглянути нормативно-правову базу, яка регулює відносини в сегменті лайфового страхування;
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку ринку страхування життя в динаміці;
- виявити коло проблем на вітчизняному ринку страхування життя;
- запропонувати напрями подальшого розвитку в сегменті страхування життя.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Систематизація та узагальнення теоретичних підходів та методичного інструментарію функціонування ринку страхування життя та його розвитку.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання проведеного аналізу сучасного стану ринку страхування життя для визначення основних проблем його розвитку та формування пропозицій щодо вдосконалення функціонування цього сегмента страхового ринку в Україні.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2026.

Рік захисту роботи 2026.

Ключові слова: страховий ринок, страхові послуги, страхування життя, ринок страхування життя, страхові компанії, розвиток ринку страхування життя.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	6
1.1 Економічна сутність страхування життя та його роль у фінансовій системі держави.....	6
1.2 Поняття ринку страхування життя, його організаційна структура	14
1.3 Нормативно-правове регулювання ринку страхування життя в Україні	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ	28
2.1 Аналіз основних показників діяльності страховиків в сегменті страхування життя.....	28
2.2 Основні проблеми та фактори, що стримують розвиток ринку страхування життя.....	37
2.3 Напрями розвитку ринку страхування життя в Україні	42
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

Актуальність теми. Ринок страхування життя є важливою складовою фінансової системи держави, оскільки сприяє підвищенню рівня соціального захисту населення та формуванню довгострокових інвестиційних ресурсів для економіки. У сучасних умовах економічної нестабільності, зростання соціальних ризиків і потреби у фінансовій безпеці громадян значення страхування життя суттєво зростає. В Україні цей сегмент страхового ринку перебуває на етапі активного розвитку, проте його потенціал використовується не повною мірою. Порівняно з розвиненими країнами рівень проникнення страхування життя залишається відносно низьким, що зумовлює необхідність подальшого дослідження проблем функціонування та визначення перспектив його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку страхового ринку та страхування життя досліджувалися у працях багатьох вітчизняних науковців. Зокрема, значний внесок у дослідження економічної сутності страхування життя та його ролі у фінансовій системі зробили Дранус В., Лункіна Т., Прокопишин О., Дощенко Ю., які розглядають страхування життя як форму фінансового захисту та довгострокових інвестицій [1]. Теоретичні аспекти страхування життя та його функціональні особливості розкриті у працях Рудь І. Ю., Алексєєвої О. С. [2], Мельник Т. А., Сибірцевої В. В. [3], Юдіної С. В., Гуржий Т. О. [4], Федорович І. М. та Панас Н. М. [5], Кривошлик Т. Д., Димніч О. В., Стецюк Т. І., Татаріна Т. В., Баранова А. Л. та інших. Питання організації страхового ринку, його структури та механізмів функціонування досліджували Плиса В. Й. [12], Федишин М. П. [13], Метеленко Н. Г., Сіліна І. В., Жовнір-Василенко К. В. [14], Качула С. В., Белякова К. О. [15] та інші. Незважаючи на значну кількість наукових праць, потребують подальшого дослідження питання розвитку ринку страхування життя в Україні, підвищення його ефективності та визначення перспектив подальшого зростання в умовах сучасних економічних трансформацій.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає у розкритті теоретичних засад функціонування ринку страхування життя, здійсненні оцінки стану ринку страхування життя та перспектив його подальшого розвитку в Україні.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено вирішення таких завдань:

- дослідити теоретичні засади функціонування страхування життя, зокрема, необхідність його існування для забезпечення фінансової стабільності і соціального захисту населення;
- здійснити огляд літературних джерел щодо сутності ринку страхування життя, функціональних особливостей і його ролі;
- виявити взаємозв'язок учасників та структуру ринку страхування життя;
- розглянути нормативно-правову базу, яка регулює відносини в сегменті лайфового страхування;
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку ринку страхування життя в динаміці;
- виявити коло проблем на вітчизняному ринку страхування життя;
- запропонувати напрями подальшого розвитку в сегменті страхування життя.

Об'єкт дослідження – ринок страхування життя в Україні.

Предмет дослідження – сукупність фінансових відносин між суб'єктами ринку страхування життя.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у роботі використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, методи аналізу та синтезу застосовано для узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності страхування життя та ринку страхових послуг. Методи порівняння та систематизації використано під час дослідження структури ринку страхування життя та класифікації його основних елементів. Статистичні методи застосовано для аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку ринку

страхування життя в Україні. Графічний та табличний методи використано для наочного представлення результатів дослідження.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. У роботі узагальнено наукові підходи до визначення економічної природи страхування життя, розкрито сутність та організаційну структуру ринку страхування життя та особливості його нормативно-правового регулювання. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання проведеного аналізу сучасного стану ринку страхування життя для визначення основних проблем його розвитку та формування пропозицій щодо вдосконалення функціонування цього сегмента страхового ринку в Україні.

Інформаційну базу дослідження становлять праці вітчизняних науковців з питань страхування життя та функціонування страхового ринку, нормативно-правові акти України, що регулюють діяльність у сфері страхування, статистичні дані та аналітичні матеріали офіційних сайтів державних органів, зокрема Національного банку України.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

1.1 Економічна сутність страхування життя та його роль у фінансовій системі держави

Страхування життя є важливою складовою системи особистого страхування та відіграє значну роль у забезпеченні фінансової стабільності населення і розвитку фінансового ринку держави. Воно поєднує у собі функції захисту майнових інтересів громадян, формування довгострокових заощаджень та інвестування фінансових ресурсів. У сучасних умовах страхування життя виступає важливим механізмом соціально-економічного захисту населення, оскільки дозволяє мінімізувати фінансові ризики, пов'язані з життям, здоров'ям і працездатністю людини, а також сприяє формуванню довгострокових інвестиційних ресурсів для економіки.

У науковій літературі існують різні визначення сутності страхування життя. Так, Дранус В., Лункіна Т., Прокопишин О. та Дощенко Ю. визначають страхування життя як «форму фінансового захисту та довгострокових інвестицій, яка передбачає укладання договору між страхувальником та страховою компанією» [1, с. 99]. Такий підхід підкреслює подвійний характер страхування життя, який поєднує захисну та інвестиційну складові.

Рудь І. Ю., Алексєєва О. С. розглядають страхування життя як «страхування, що передбачає захист майнових інтересів застрахованої особи, пов'язаних з її життям та смертю» [2, с. 196]. У цьому визначенні основна увага приділяється саме страховому захисту як ключовій функції страхування життя.

Більш розгорнуте трактування надають Мельник Т. А. та Сибірцев В. В., які визначають страхування життя як «вид особистого страхування, що передбачає

обов'язок страховика здійснити страхову виплату страхувальнику, застрахованій особі, вигодонабувачу чи іншим третім особам, що мають право на отримання страхової виплати за чинним законодавством, при настанні подій, які визначені умовами договору страхування» [3, с. 147]. Це визначення акцентує увагу на правових аспектах страхових відносин та ролі договору як основного інструменту їх регулювання.

Окремі науковці підкреслюють накопичувальний характер страхування життя. Зокрема, Юдіна С. В. та Гуржий Т. О. зазначають, що страхування життя є «накопичувальним страхуванням, при якому ризик страховика полягає в тому, що він може не встигнути накопичити інвестиційний дохід зі страхового внеску задля виплати встановленої договором страхової суми за передчасної смерті страхувальника» [4, с. 73]. У цьому випадку страхування життя розглядається не лише як механізм захисту, а й як форма довгострокового накопичення капіталу.

На думку Федорович І. М. та Панас Н. М. страхування життя є «особистим видом страхування, що спрямований на забезпечення фінансової стабільності застрахованої та залежних від неї осіб у випадку втрати джерела доходу, спричиненої смертю чи втратою працездатності, а також на досягнення фінансових цілей застрахованої особи в разі досягнення певного віку або ж настання певних подій» [5]. Таке визначення розкриває соціально-економічну роль страхування життя, оскільки воно забезпечує матеріальну підтримку як застрахованій особі, так і членам її сім'ї.

Узагальнюючи наведені визначення, варто зазначити, що страхування життя є специфічним видом особистого страхування, який поєднує функції фінансового захисту, довгострокового накопичення коштів та інвестування. Його головною метою є захист фізичних осіб від можливих фінансових втрат у разі настання страхових подій, пов'язаних із життям, смертю або працездатністю людини, а також забезпечення реалізації їх майнових інтересів [6, с. 101]. Разом з тим, страхування життя сприяє формуванню фінансової впевненості населення у майбутньому, оскільки створює додаткові механізми довгострокового фінансового планування. Крім того, розвиток цього виду страхування позитивно впливає на економіку

держави через акумулювання значних інвестиційних ресурсів та їх подальше спрямування у різні сфери господарської діяльності.

Економічна сутність страхування життя розкривається через виконання ним певних функцій, які відображають його роль у забезпеченні фінансової стабільності населення та розвитку фінансової системи держави (рис.1.1).

Рисунок 1.1 – Функції страхування життя

Джерело: розроблено автором за даними [7, с. 245]

До загальних функцій страхування життя належить передусім ризикова функція, яка полягає у перерозподілі страхових ризиків між великою кількістю страхувальників через механізм формування страхового фонду [7, с. 245]. У межах цієї функції страхова компанія бере на себе відповідальність за відшкодування фінансових втрат, що можуть виникнути у разі настання страхових подій, пов'язаних із життям, здоров'ям або працездатністю застрахованої особи. Ризикова функція забезпечує фінансовий захист страхувальників і їхніх родин, оскільки у разі настання страхового випадку страховик здійснює виплату страхової суми або страхової компенсації відповідно до умов укладеного договору. Такий механізм дозволяє зменшити негативні фінансові наслідки несприятливих життєвих обставин і сприяє підвищенню рівня соціального захисту населення.

Важливе значення має також функція створення та використання страхових резервів, яка пов'язана з формуванням спеціальних грошових фондів страховими компаніями для забезпечення виконання зобов'язань перед страхувальниками [7, с. 245]. Страхові резерви формуються за рахунок страхових внесків, що сплачуються страхувальниками протягом дії договору страхування. Накопичені кошти акумулюються страховиком і використовуються для здійснення страхових виплат у майбутньому. Формування страхових резервів має важливе значення для підтримання фінансової стійкості страхових компаній, оскільки дозволяє гарантувати виконання зобов'язань перед клієнтами навіть у випадку значної кількості страхових випадків.

Не менш важливою є превентивна функція страхування життя, яка спрямована на зменшення ймовірності настання страхових випадків і мінімізацію їхніх можливих наслідків [7, с. 245]. Реалізація цієї функції передбачає проведення страховими компаніями заходів, спрямованих на підвищення рівня безпеки та збереження здоров'я застрахованих осіб. У результаті реалізації превентивної функції зменшується рівень страхових ризиків, що позитивно впливає як на фінансову стабільність страхових компаній, так і на загальний рівень соціального благополуччя населення.

Особливе місце у системі функцій страхування життя займає інвестиційна функція, сутність якої полягає у використанні акумульованих страхових коштів для здійснення інвестиційної діяльності [8, с. 241]. Оскільки договори страхування життя укладаються, як правило, на тривалий строк, страхові компанії отримують можливість акумулювати значні фінансові ресурси у вигляді страхових резервів. Ці кошти можуть бути інвестовані у різні фінансові інструменти, зокрема державні цінні папери, корпоративні облігації, банківські депозити або інші інвестиційні активи, що сприяє ефективному використанню тимчасово вільних фінансових ресурсів і забезпечує отримання додаткового інвестиційного доходу.

Загалом, реалізація основних функцій страхування життя забезпечує ефективне функціонування страхових відносин, сприяє перерозподілу фінансових ризиків, формуванню довгострокових фінансових ресурсів і підвищенню рівня

соціального захисту населення. Взаємодія ризикової, резервної, превентивної та інвестиційної функцій формує комплексний механізм страхового захисту та підсилює роль страхування життя у фінансовій системі держави.

Поряд із загальними функціями страхування життя виконує також спеціальні функції, які пов'язані з особливостями накопичувального характеру цього виду страхування та його довгостроковою фінансовою спрямованістю [9, с. 242]. До них належить заощаджувальна функція, яка забезпечує накопичення коштів страхувальниками протягом тривалого періоду шляхом регулярної сплати страхових внесків. У результаті формується фінансовий капітал, який може бути використаний у майбутньому для досягнення особистих фінансових цілей, зокрема забезпечення додаткових доходів у пенсійному віці або фінансової підтримки членів сім'ї. Функція створення доходу полягає у можливості отримання додаткового інвестиційного доходу від розміщення страхових резервів, які формуються за рахунок страхових внесків клієнтів. Страхові компанії інвестують ці кошти у різні фінансові інструменти, що дозволяє не лише забезпечити виконання страхових зобов'язань, але й отримати додатковий прибуток, частина якого може бути врахована під час формування страхової суми. Кредитна функція проявляється у можливості отримання позик під заставу страхового полісу, що розширює фінансові можливості страхувальників без необхідності розірвання договору страхування. Функція збереження забезпечує накопичення та надійне утримання коштів протягом визначеного строку дії страхового договору, сприяючи фінансовій стабільності страхувальника та захисту його заощаджень від нераціонального використання. Реалізація цих функцій підсилює економічну значущість страхування життя та підвищує його роль у системі довгострокового фінансового планування населення.

Ефективне функціонування страхування життя базується на принципах, які визначають організаційні та економічні засади страхових відносин між страховиком і страхувальником (рис.1.2). Система принципів страхування формує основу регулювання страхових відносин і визначає правила взаємодії учасників страхового процесу.

Рисунок 1.2 – Принципи страхування життя

Джерело: розроблено автором за даними [10, с. 11]

Одним із ключових принципів страхування життя є принцип конкурентності, який передбачає функціонування страхових компаній у конкурентному середовищі. Конкуренція між страховиками сприяє підвищенню якості страхових послуг, розширенню спектра страхових продуктів та вдосконаленню умов страхування. У результаті страхові компанії змушені постійно підвищувати ефективність своєї діяльності, впроваджувати інноваційні підходи до управління ризиками та пропонувати клієнтам більш вигідні умови.

Важливим є також принцип страхового ризику, який визначає наявність імовірності настання певної події, що може спричинити фінансові втрати для застрахованої особи. Саме наявність ризику є передумовою виникнення страхових відносин, оскільки без існування потенційної небезпеки втрати життя, здоров'я або працездатності потреба у страхуванні була б відсутня. Оцінка та аналіз страхових ризиків дозволяє страховим компаніям встановлювати розмір страхових тарифів, формувати страхові резерви та забезпечувати фінансову стійкість.

Принцип майнового інтересу передбачає, що страхування життя може здійснюватися лише за наявності матеріальної зацікавленості у збереженні життя або здоров'я застрахованої особи. Це означає, що страхувальник або вигодонабувач повинні мати економічний інтерес у недопущенні настання страхового випадку. Наявність майнового інтересу запобігає зловживанням у сфері страхування та забезпечує законність страхових відносин.

Не менш важливим є принцип максимальної сумлінності сторін, який передбачає повне, достовірне та своєчасне надання інформації всіма учасниками страхового договору. Страхувальник зобов'язаний повідомляти страховика про всі обставини, що можуть впливати на оцінку страхового ризику, тоді як страховик повинен надавати клієнтові повну інформацію щодо умов страхування, розміру страхових внесків та порядку здійснення страхових виплат. Дотримання цього принципу сприяє формуванню довірчих відносин між сторонами та зменшує ймовірність виникнення конфліктних ситуацій.

Важливу роль відіграє також принцип відшкодування в межах реально завданих збитків, відповідно до якого розмір страхової виплати не повинен перевищувати фактичні фінансові втрати, що виникли внаслідок настання страхового випадку. Реалізація цього принципу забезпечує справедливість страхових виплат і запобігає можливості отримання необґрунтованої фінансової вигоди за рахунок страхування.

У сукупності дотримання цих принципів забезпечує стабільність страхового ринку, підвищує довіру населення до страхових установ та сприяє ефективному виконанню страховими компаніями своїх зобов'язань перед клієнтами.

Важливим елементом страхування життя є також класифікація страхових ризиків, оскільки саме їх визначення та систематизація дозволяє страховим компаніям формувати ефективні страхові програми та забезпечувати належний рівень фінансового захисту страхувальників (рис.1.3).

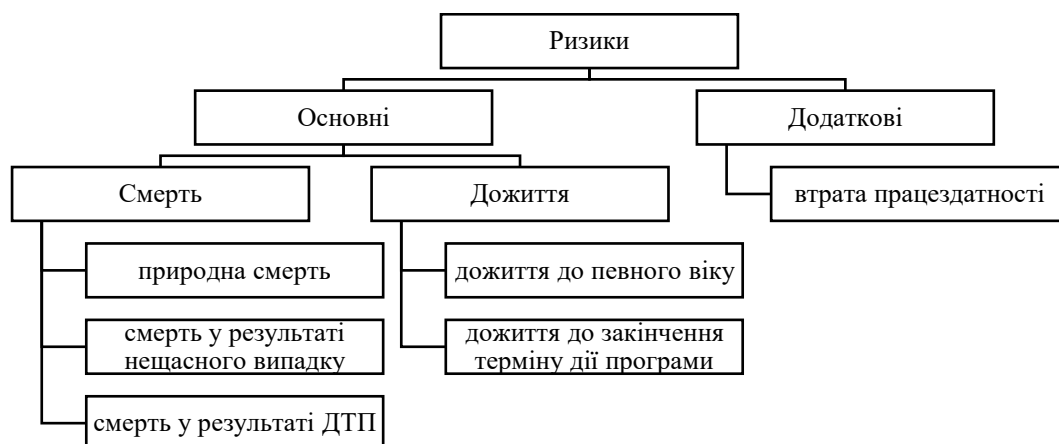

Рисунок 1.3 – Класифікація ризиків страхування життя

Джерело: розроблено автором за даними [11, с. 184]

Основними ризиками страхування життя традиційно вважаються ризик смерті та ризик дожиття. Ризик смерті передбачає настання події, пов'язаної із смертю застрахованої особи протягом строку дії договору страхування. У межах цього ризику можуть розглядатися різні причини настання страхового випадку, зокрема природна смерть, смерть унаслідок нещасного випадку або дорожньо-транспортної пригоди. У разі настання такого страхового випадку страхова компанія зобов'язана здійснити виплату визначеної договором страхової суми вигодонабувачу або іншим особам, які мають право на її отримання. Реалізація цього виду страхового захисту спрямована на забезпечення фінансової підтримки членів сім'ї застрахованої особи та компенсацію втрати джерела доходу.

Іншим важливим ризиком є ризик дожиття, який передбачає здійснення страхової виплати у випадку, якщо застрахована особа доживає до визначеного віку або до закінчення строку дії договору страхування. Такий ризик є характерним для накопичувальних програм страхування життя, оскільки страхувальник протягом визначеного періоду сплачує страхові внески, які накопичуються страховою компанією та в подальшому виплачуються у вигляді страхової суми або додаткового інвестиційного доходу. У цьому випадку страхування життя виконує не лише захисну, а й заощаджувальну функцію, сприяючи формуванню довгострокових фінансових накопичень.

Окрім основних ризиків, у страхуванні життя можуть передбачатися також додаткові ризики, що розширюють можливості страхового захисту. Одним із найбільш поширених є ризик втрати працездатності, який пов'язаний із частковою або повною втратою здатності особи виконувати трудову діяльність унаслідок хвороби або нещасного випадку. У разі настання такого страхового випадку застрахована особа може отримати страхову виплату або регулярні компенсаційні платежі, що дозволяє частково компенсувати втрату доходу та забезпечити фінансову підтримку. Включення додаткових ризиків до умов договору страхування життя підвищує рівень страхового захисту та дозволяє більш повно враховувати індивідуальні потреби страхувальників.

Таким чином, страхування життя є важливим елементом системи особистого страхування, що забезпечує фінансовий захист населення від ризиків, пов'язаних із життям, смертю та втратою працездатності. Його економічна сутність полягає у поєднанні захисної, накопичувальної та інвестиційної функцій, які сприяють формуванню довгострокових фінансових ресурсів. Через систему страхових внесків і виплат відбувається перерозподіл фінансових ризиків між учасниками страхових відносин, що підвищує рівень соціальної безпеки громадян. Реалізація функцій страхування життя забезпечує накопичення страхових резервів і сприяє інвестиційній активності страхових компаній у національній економіці.

1.2 Поняття ринку страхування життя, його організаційна структура

Ринок страхування життя є важливою складовою фінансового ринку, що забезпечує функціонування системи страхового захисту населення та формування довгострокових фінансових ресурсів. Його організаційна структура визначається сукупністю економічних відносин між учасниками страхового процесу, а також механізмами взаємодії між ними у процесі надання страхових послуг.

У науковій літературі існують різні трактування поняття ринку страхування, що відображають комплексність його економічної сутності. Зокрема, Плиса В. Й. зазначає, що ринок страхування – це «особлива соціально-економічна структура, певна сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формуються пропозиція і попит на нього» [12, с. 4]. Таке визначення підкреслює економічну природу страхового ринку та його роль у процесі перерозподілу фінансових ресурсів між учасниками страхових відносин.

Федишин М. П. розглядає ринок страхування як «сукупність економічних відносин з приводу купівлі-продажу страхових послуг, що органічний зв'язок між страховиком і страхувальником для отримання страхової послуги» [13, с. 11]. У

такому розумінні страховий ринок виступає механізмом взаємодії між попитом на страхові послуги та їх пропозицією.

На думку науковців Метеленко Н. Г., Сіліної І. В. та Жовнір-Василенко К. В., ринок страхування – це «сегмент фінансового ринку, що формує попит і пропозицію на страхові послуги та пов'язані з ними фінансові потоки, які так чи інакше використовуються домогосподарствами, нефінансовими корпораціями, банками та державними установами» [14]

Науковці Качула С. В. та Белякова К. О. визначають ринок страхування як «сукупність усіх суб'єктів, що займаються укладанням страхових угод (договорів), які передбачають виплату відшкодування у разі настання певних подій (за умови вказаних у договорі» [15, с. 61]. Таке трактування акцентує увагу на інституційній складовій страхового ринку та ролі його учасників у процесі реалізації страхових відносин.

Узагальнення наведених визначень дозволяє зробити висновок, що ринок страхування є складною економічною системою, яка охоплює сукупність фінансово-економічних відносин між учасниками страхового процесу щодо надання та отримання страхових послуг. Він забезпечує формування попиту і пропозиції на страховий захист, акумулювання фінансових ресурсів та їх подальший перерозподіл у межах фінансової системи. Відповідно, ринок страхування життя можна визначити як складову фінансового ринку, у межах якої формуються та реалізуються економічні відносини між страховиками, страхувальниками та іншими учасниками щодо надання страхового захисту, пов'язаного з життям, здоров'ям і працездатністю людини. Він забезпечує надання страхових послуг, спрямованих на фінансовий захист населення, накопичення грошових коштів і формування довгострокових інвестиційних ресурсів, що сприяють соціально-економічній стабільності та розвитку економіки держави.

Об'єктами страхування життя виступають майнові інтереси фізичних осіб, пов'язані з їхнім життям, здоров'ям, працездатністю, а також з досягненням певного віку або настанням передбачених договором подій. У межах страхування життя об'єкт страхування безпосередньо пов'язаний із життям застрахованої особи,

що визначає специфіку цього виду страхування та його соціальне значення. Такий страховий захист спрямований на забезпечення фінансової підтримки застрахованої особи або її родини у разі настання страхових подій

Організаційна структура ринку страхування життя формується через взаємодію основних суб'єктів страхових відносин, між якими виникають економічні та правові зв'язки у процесі надання страхових послуг (табл.1.1).

Таблиця 1.1 – Суб'єкти ринку страхування життя

Суб'єкт ринку	Визначення	Роль у страхових відносинах
Страховик	Страхова компанія, яка укладає договори страхування та бере на себе зобов'язання здійснити страхову виплату у разі настання страхового випадку.	Забезпечує надання страхових послуг, формує страхові резерви, здійснює страхові виплати.
Страховальник	Дієздатна фізична або юридична особа, яка укладає договір страхування зі страховиком і сплачує страхові внески.	Ініціює укладення договору страхування та забезпечує формування страхового фонду через сплату внесків.
Застрахована особа	Фізична особа, життя, здоров'я або працездатність якої є об'єктом страхування.	Є об'єктом страхового захисту, щодо якого настає страховий випадок.
Вигодонабувач	Особа, визначена договором страхування, яка має право отримати страхову виплату у разі настання страхового випадку.	Отримує страхову виплату відповідно до умов договору.
Спадкоємець	Особа, яка відповідно до законодавства має право на отримання страхової виплати у разі відсутності або неможливості отримання виплати вигодонабувачем.	Набуває право на отримання страхової виплати у порядку спадкування.

Джерело: розроблено автором за даними [3, с. 147]

Страховик є ключовим учасником ринку страхування життя та виступає професійним суб'єктом страхової діяльності. Це сторона договору страхування, яка бере на себе зобов'язання здійснити страхову виплату у разі настання визначеної події, передбаченої умовами договору страхування [16, с. 217]. Страховиками виступають страхові компанії, що здійснюють діяльність на підставі відповідної ліцензії та зобов'язані дотримуватися встановлених законодавством вимог щодо фінансової надійності та платоспроможності. Важливою складовою діяльності страховика є формування страхових резервів, які створюються за рахунок страхових внесків клієнтів і використовуються для здійснення страхових виплат у

майбутньому. Крім того, страхові компанії здійснюють оцінку страхових ризиків, розраховують страхові тарифи та управляють накопиченими фінансовими ресурсами.

Страхувальником є дієздатна фізична або юридична особа, яка укладає договір страхування зі страховиком і сплачує страхові внески або страхові премії за передачу страховій компанії відповідальності щодо певного ризику [17]. Саме страхувальник виступає ініціатором укладення договору страхування та забезпечує фінансову основу функціонування страхових відносин через регулярну сплату страхових платежів. У процесі укладення договору страхувальник визначає умови страхування, зокрема обирає програму, розмір страхової суми та строк дії договору.

У випадках, коли договір страхування життя укладається страхувальником в інтересах іншої особи, застрахованою особою виступає інша фізична особа, життя або здоров'я якої є об'єктом страхового захисту [18, с. 98]. Це означає, що страхувальник може укласти договір страхування на користь членів своєї сім'ї або інших осіб, забезпечуючи їм фінансовий захист у разі настання передбачених договором подій. Застрахована особа є центральним об'єктом страхового захисту, оскільки саме її життя, здоров'я або працездатність становлять предмет страхування.

Особливе місце у структурі страхових відносин займає вигодонабувач – особа, яка має право на отримання страхової виплати у разі настання страхового випадку. У страхуванні життя вигодонабувачем найчастіше виступає сама застрахована особа або члени її сім'ї, що дозволяє забезпечити фінансову підтримку у випадку настання страхових подій [19, с. 21]. Призначення вигодонабувача визначається умовами страхового договору та може змінюватися страхувальником протягом строку його дії.

Окрім зазначених учасників, у системі страхових відносин важливу роль можуть відігравати спадкоємці. У випадках, коли вигодонабувач не визначений або не може отримати страхову виплату, право на її отримання переходить до спадкоємців застрахованої особи відповідно до норм чинного законодавства. Такий

механізм забезпечує правонаступництво у страхових відносинах і гарантує реалізацію майнових прав, пов'язаних із договором страхування життя.

Кожен із суб'єктів ринку страхування життя виконує визначені функції у межах страхових відносин та має відповідні права й обов'язки, що регулюються умовами страхового договору та чинним законодавством. Саме взаємодія цих суб'єктів забезпечує функціонування механізму страхового захисту та реалізацію страхових послуг на ринку страхування життя.

Важливу роль у функціонуванні ринку страхування життя відіграє його інфраструктура, яка включає сукупність установ, організацій та механізмів, що забезпечують здійснення страхової діяльності та ефективну взаємодію між учасниками страхових відносин. До основних елементів інфраструктури страхового ринку належать страхові посередники, зокрема страхові агенти та страхові брокери, які сприяють укладенню договорів страхування між страховиками і страхувальниками. Страхові агенти діють від імені страхової компанії та представляють її інтереси під час укладення договорів страхування, тоді як страхові брокери виступають незалежними посередниками, які представляють інтереси страхувальників і допомагають їм обрати найбільш вигідні страхові програми. Їхня діяльність сприяє розширенню страхового ринку та підвищенню доступності страхових послуг для населення. Крім того, до інфраструктури ринку належать актуарії, які здійснюють оцінку страхових ризиків, проводять актуарні розрахунки та визначають економічно обґрунтовані страхові тарифи. Важливе значення мають також перестраховальні компанії, що забезпечують розподіл великих страхових ризиків між страховими організаціями та сприяють підвищенню фінансової стійкості страховиків. Загалом наявність розвиненої інфраструктури сприяє підвищенню ефективності функціонування ринку страхування життя, забезпечує надійність страхового захисту та підтримує стабільність розвитку страхового сектору.

Важливим елементом функціонування ринку страхування життя є укладення договору страхування. Договори зі страхування життя, як правило, мають довгостроковий характер, що пов'язано зі специфікою цього виду

страхування. Чим тривалішим є строк дії договору, тим більшою стає частка інвестиційного доходу, отриманого від розміщення страхових резервів. Це пояснюється тим, що страхові компанії мають можливість інвестувати накопичені кошти протягом тривалого періоду, отримуючи додатковий фінансовий результат.

Істотні умови договору страхування життя включають

- предмет договору страхування;
- страховий випадок;
- розмір страхової суми, в межах якої страховик зобов'язаний здійснити страхову виплату;
- розмір страхового платежу та строки його сплати;
- строк дії договору;
- інші умови, передбачені актами цивільного законодавства [20, с. 118].

Чітке визначення цих умов забезпечує правову визначеність страхових відносин і гарантує захист інтересів учасників договору.

Організаційна структура ринку страхування життя також передбачає класифікацію страхування життя залежно від різних критеріїв, що дозволяє забезпечити більш ефективне задоволення потреб страхувальників (рис.1.4).

Рисунок 1.4 – Класифікація страхування життя

Джерело: розроблено автором за даними [21; 22; 23]

Одним із важливих критеріїв класифікації є наявність нагромаджувальної складової, за яким виділяють ризикове та нагромаджувальне страхування життя [21]. Ризикове страхування передбачає здійснення страхової виплати лише у разі настання страхового випадку, пов'язаного зі смертю або іншими передбаченими договором подіями. У такому випадку страхувальник сплачує страхові внески протягом визначеного періоду, однак у разі відсутності страхового випадку виплата не здійснюється. Основною метою ризикового страхування є забезпечення фінансового захисту родини застрахованої особи у разі її смерті або настання інших несприятливих подій. Нагромаджувальне страхування життя поєднує у собі страхову та інвестиційну складові, що дозволяє формувати певні фінансові накопичення протягом строку дії договору. У межах такого страхування частина страхових внесків спрямовується на формування страхового резерву, а інша частина використовується для інвестування з метою отримання додаткового доходу. Після завершення строку дії договору застрахована особа отримує накопичену суму разом із можливим інвестиційним доходом, що робить цей вид страхування ефективним інструментом довгострокового фінансового планування.

Іншим важливим критерієм класифікації є порядок нарахування інвестиційного доходу. У цьому випадку виділяють страхування без нарахування інвестиційного доходу, страхування з нарахуванням інвестиційного доходу, а також інвестиційне страхування життя, яке передбачає більш активне використання фінансових інструментів для управління накопиченими коштами [22]. Страхування без нарахування інвестиційного доходу передбачає виплату фіксованої страхової суми, визначеної договором. Натомість страхування з нарахуванням інвестиційного доходу дає змогу отримувати додатковий прибуток, що формується за рахунок інвестування страхових резервів. Особливе місце займає інвестиційне страхування життя, яке пов'язане з розміщенням коштів у пайові інвестиційні фонди, цінні папери або інші фінансові активи. У цьому випадку дохід застрахованої особи залежить від результатів інвестиційної діяльності страхової компанії.

Крім того, страхування життя може класифікуватися залежно від осіб, на яких поширюється страхове покриття. За цією ознакою виділяють страхування

власного життя, страхування життя іншої особи, сімейне страхування та спільне страхування [23]. Страхування власного життя передбачає укладення договору особою щодо власного життя та здоров'я. Страхування життя іншої особи здійснюється тоді, коли страхувальник укладає договір страхування в інтересах іншої фізичної особи. Сімейне страхування охоплює кількох членів сім'ї в межах одного страхового договору, що дозволяє забезпечити комплексний страховий захист. Спільне страхування передбачає страхування життя двох або більше осіб за одним договором із визначенням умов виплати страхової суми залежно від настання страхових подій.

Загалом класифікація страхування життя за різними критеріями дозволяє систематизувати страхові продукти, що пропонуються на ринку, та забезпечує більш гнучкий підхід до формування страхових програм. Це сприяє підвищенню ефективності функціонування ринку страхування життя та створює можливості для задоволення різноманітних фінансових потреб страхувальників.

Таким чином, організаційна структура ринку страхування життя формується через систему економічних відносин між основними учасниками страхового процесу та механізмами надання страхових послуг. Ринок страхування виступає важливим сегментом фінансового ринку, у межах якого формується попит і пропозиція на страховий захист та забезпечується взаємодія між страховиками і страхувальниками. Функціонування цього ринку забезпечується діяльністю основних суб'єктів страхових відносин, зокрема страховиків, страхувальників, застрахованих осіб та вигодонабувачів, які беруть участь у процесі укладення та виконання договорів страхування. Важливу роль у регулюванні взаємовідносин між учасниками ринку відіграє договір страхування життя, який визначає умови страхового захисту та фінансові зобов'язання сторін. Наявність розвиненої інфраструктури сприяє підвищенню ефективності функціонування ринку страхування життя, забезпечує надійність страхового захисту та підтримує стабільність розвитку страхового сектору

1.3 Нормативно-правове регулювання ринку страхування життя в Україні

Нормативно-правове регулювання ринку страхування життя в Україні відіграє важливу роль у забезпеченні стабільного функціонування страхового сектору, захисту прав учасників страхових відносин та створенні умов для розвитку страхових послуг. Система правового регулювання охоплює сукупність законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, що визначають порядок здійснення страхової діяльності, вимоги до страховиків, умови укладення та виконання договорів страхування, а також механізми державного контролю за діяльністю страхових компаній.

Основу нормативно-правового регулювання страхових відносин в Україні становить Конституція України, яка визначає загальні засади правового регулювання економічної діяльності та гарантує захист прав і свобод громадян [24]. Конституційні положення забезпечують правову основу для розвитку фінансових інститутів, зокрема страхового ринку, та створюють умови для реалізації права громадян на соціальний захист і фінансову безпеку. Відповідно до конституційних норм, держава гарантує захист прав власності, свободу підприємницької діяльності та створює умови для розвитку ринкових відносин, що є важливими передумовами функціонування страхового сектору. Крім того, Конституція закріплює право громадян на соціальний захист у разі настання обставин, пов'язаних із втратою працездатності, безробіттям або іншими життєвими ризиками, що підсилює значення страхування як одного з механізмів забезпечення фінансової стабільності населення. Загалом конституційні норми формують фундамент правового регулювання страхових відносин та сприяють розвитку ринку страхування життя як важливої складової фінансової системи держави.

Важливе значення для регулювання страхових відносин має Цивільний кодекс України, який містить основні норми, що визначають правові засади укладення та виконання договорів страхування. Зокрема, у статтях 979-984

Цивільного кодексу України визначено поняття договору страхування, права та обов'язки сторін договору, порядок укладення страхового договору, а також основні умови здійснення страхових виплат [25]. Ці норми регламентують правові відносини між страховиком і страхувальником, встановлюючи чіткі правила взаємодії сторін під час укладення та виконання договору страхування. У законодавстві також визначено обов'язок страховика здійснити страхову виплату у разі настання страхового випадку та обов'язок страхувальника своєчасно сплачувати страхові платежі відповідно до умов договору. Крім того, Цивільний кодекс визначає вимоги до істотних умов договору страхування, зокрема предмета договору, страхової суми, страхового випадку, строку дії договору та розміру страхових внесків. Положення Цивільного кодексу України забезпечують правову визначеність страхових відносин, сприяють захисту інтересів учасників страхового ринку та створюють необхідні умови для стабільного розвитку страхування життя.

З метою стимулювання розвитку страхового ринку з 1 січня 2025 року введено всі, раніше перехідні, положення Закону України «Про страхування», який був прийнятий ще в листопаді 2021 року [26]. Основною метою цього Закону є формування сучасної нормативної основи функціонування національного страхового ринку відповідно до норм і правил Європейського Союзу, що сприяє гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами та підвищенню рівня прозорості страхового сектору [27, с. 147]. Прийняття цього законодавчого акту стало важливим кроком у реформуванні страхового ринку України, оскільки він передбачає впровадження нових підходів до регулювання страхової діяльності, посилення вимог до фінансової стійкості страховиків та удосконалення механізмів державного нагляду.

Новий Закон України «Про страхування» передбачає структурні зміни у системі страхових послуг. Зокрема, всі види обов'язкового та добровільного страхування були трансформовані у 23 класи страхування, серед яких 18 класів страхування іншого, ніж страхування життя, та 5 класів страхування життя [26]. Такий підхід відповідає європейській практиці класифікації страхових послуг і спрямований на підвищення прозорості страхового ринку та спрощення системи

регулювання страхової діяльності. При цьому страхування життя та ризикове страхування структуруються за відповідними класами, а ризики у межах кожного класу визначаються окремими нормативно-правовими актами [28, с. 233]. Крім того, новий закон встановлює більш жорсткі вимоги до діяльності страхових компаній, зокрема щодо їхньої фінансової надійності, платоспроможності та прозорості діяльності. Документ передбачає посилення вимог до структури власності страховиків, системи корпоративного управління та внутрішнього контролю, що має сприяти підвищенню довіри до страхових компаній з боку клієнтів і інвесторів. Також значна увага приділяється захисту прав споживачів страхових послуг, зокрема через підвищення рівня інформаційної відкритості страховиків та встановлення чітких правил взаємодії між страховиком і страхувальником.

Вагомим аспектом нового законодавства є запровадження сучасних підходів до державного нагляду за діяльністю страховиків, які базуються на ризик-орієнтованій моделі регулювання. Такий підхід дозволяє більш ефективно контролювати фінансову стійкість страхових компаній та своєчасно реагувати на можливі ризики для страхового ринку. У результаті впровадження нового Закону України «Про страхування» створюються передумови для підвищення конкурентоспроможності національного страхового ринку, розвитку страхування життя та його інтеграції до європейського фінансового простору.

Значну роль у регулюванні страхового ринку відіграє державний нагляд за діяльністю страхових компаній, який спрямований на забезпечення стабільності страхового сектору та захист інтересів споживачів страхових послуг. В Україні основним регулятором ринку страхових послуг є Національний банк України, який здійснює державне регулювання та нагляд за діяльністю страховиків відповідно до законів України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [29] та «Про Національний банк України» [30]. Національний банк України встановлює нормативні вимоги до діяльності страхових компаній, контролює їхню платоспроможність, фінансову стійкість і дотримання законодавства у сфері страхування. Крім того, регулятор здійснює ліцензування страховиків, веде

державні реєстри учасників страхового ринку та контролює виконання ними встановлених нормативів. Важливою складовою діяльності Національного банку України є проведення аналізу фінансового стану страхових компаній, моніторинг їхньої звітності та застосування заходів впливу у разі порушення законодавчих вимог. Такий механізм державного нагляду сприяє підвищенню прозорості діяльності страховиків, зміцненню їх фінансової надійності та забезпечує стабільний розвиток ринку страхування життя в Україні.

Орім законодавчих актів, важливе значення для функціонування ринку страхування життя мають підзаконні нормативно-правові акти, які деталізують порядок здійснення страхової діяльності та встановлюють конкретні вимоги до учасників страхового ринку. Такі документи приймаються уповноваженими державними органами та спрямовані на практичну реалізацію положень законодавства у сфері страхування. Зокрема, Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг та умови здійснення ними діяльності з надання фінансових послуг визначає порядок ліцензування страховиків, умови отримання та анулювання ліцензій, а також вимоги до реєстрації учасників ринку страхових послуг [31]. Цей нормативний акт встановлює вимоги до фінансового стану страхової компанії, структури її власності, ділової репутації керівників та наявності необхідних організаційних і технічних умов для здійснення страхової діяльності. Крім того, документ визначає процедуру подання документів для отримання ліцензії, а також підстави для відмови у її видачі або анулювання у випадку порушення законодавства.

Важливе місце у системі регулювання займає Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів та умови провадження посередницької діяльності у сфері страхування [32]. Цей документ встановлює вимоги до реєстрації страхових і перестрахових брокерів, визначає порядок їх включення до відповідних реєстрів та регламентує умови здійснення посередницької діяльності. Крім того, у ньому визначаються вимоги до професійної підготовки брокерів, їхньої відповідальності та обов'язків перед клієнтами. Запровадження таких правил сприяє підвищенню прозорості діяльності страхових посередників, зменшенню

ризиків недобросовісної практики та забезпечує належний рівень захисту інтересів страхувальників.

Ще одним інструментом контролю за діяльністю страхових компаній є Положення про порядок складання та подання звітності страховиками [33]. Цей нормативний акт регулює процедури підготовки, оформлення та подання фінансової, статистичної та іншої звітності страховими компаніями до Національного банку України. Звіти містять інформацію про фінансовий стан страховика, обсяг страхових премій, страхових виплат, сформовані резерви та інші показники діяльності. Подання такої звітності дозволяє регулятору здійснювати постійний моніторинг діяльності страхових компаній, своєчасно виявляти потенційні ризики та приймати відповідні регуляторні рішення.

З метою забезпечення фінансової стабільності страхового ринку застосовується Положення про вимоги до платоспроможності та достатності капіталу страховиків [34]. Цей документ визначає нормативи платоспроможності страхових компаній, порядок формування їхнього власного капіталу та мінімальні вимоги до фінансових ресурсів, необхідних для здійснення страхової діяльності. Зокрема, стаття 8 цього положення встановлює, що мінімальний розмір капіталу для страховика, який отримав ліцензію на здійснення діяльності з прямого страхування за одним або кількома класами страхування життя, становить 48 мільйонів гривень. Встановлення таких вимог спрямоване на забезпечення фінансової стійкості страховиків, підвищення рівня їх платоспроможності та гарантування виконання зобов'язань перед страхувальниками.

Важливим аспектом регулювання страхової діяльності є також облік страхових договорів та захист інформації страховиків. Ці питання врегульовані Положенням про порядок обліку страхових договорів, пов'язаних зі здійсненням діяльності зі страхування, та вимогами до захисту інформації страховика [35]. Документ визначає правила ведення обліку страхових договорів у спеціалізованих інформаційних системах, а також встановлює вимоги до захисту інформації, що міститься у цих системах. Зокрема, передбачаються заходи щодо забезпечення конфіденційності, цілісності та збереження даних, що використовуються

страховими компаніями у процесі здійснення страхової діяльності. Це має важливе значення для захисту персональних даних клієнтів та підвищення рівня інформаційної безпеки на страховому ринку.

Окрім законодавчих і нормативно-правових актів, важливе значення для організації страхової діяльності мають внутрішні правила страхових компаній. Такі правила розробляються кожним страховиком з урахуванням вимог чинного законодавства та нормативних актів регулятора. Внутрішні документи визначають порядок укладення договорів страхування, процедури оцінювання страхових ризиків, умови нарахування страхових платежів і здійснення страхових виплат. Крім того, вони регламентують порядок взаємодії страховика зі страхувальниками, правила врегулювання страхових випадків та механізми внутрішнього контролю за діяльністю компанії. Внутрішні правила страховиків також можуть містити положення щодо управління ризиками, організації роботи структурних підрозділів, порядку формування страхових резервів та використання фінансових ресурсів. Дотримання таких правил сприяє підвищенню ефективності діяльності страхових компаній, забезпечує прозорість їхньої роботи та підвищує рівень довіри з боку клієнтів.

Таким чином, нормативно-правове регулювання ринку страхування життя в Україні є важливою складовою забезпечення стабільного функціонування страхового сектору та захисту інтересів учасників страхових відносин. Правову основу регулювання становлять Конституція України, норми Цивільного кодексу України та спеціальне законодавство у сфері страхування. Важливим етапом удосконалення правового регулювання стало введення в дію нового Закону України «Про страхування», який спрямований на гармонізацію національного законодавства з нормами Європейського Союзу. Значну роль у регулюванні страхового ринку відіграє Національний банк України, який здійснює нагляд за діяльністю страховиків та встановлює вимоги до їх фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз основних показників діяльності страховиків в сегменті страхування життя

Аналіз ринку страхування життя є необхідною передумовою для об'єктивного оцінювання його потенціалу та виявлення ключових тенденцій, що визначають напрями його подальшого розвитку. Першим і фундаментальним індикатором стану ринку є кількість його учасників. Дані рис.2.1 відображають чітку тенденцію до консолідації страхового ринку України в цілому та його сегменту страхування життя.

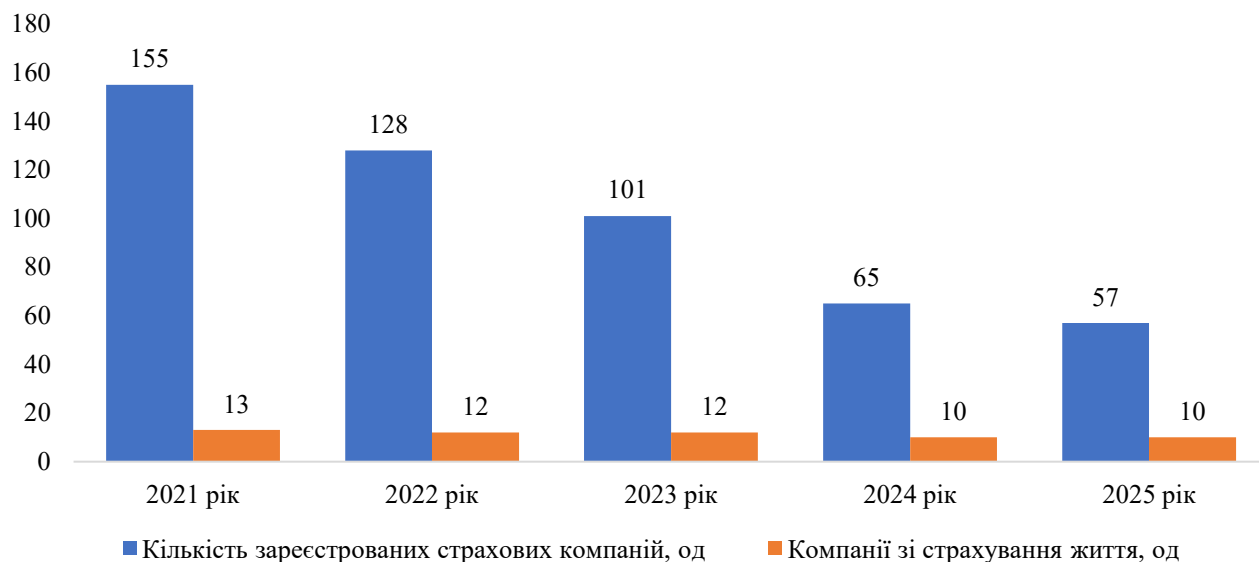

Рисунок 2.1 – Кількість страхових компаній на ринку України за 2021-2025 рр., одиниць

Джерело: розроблено автором за даними [36]

Загальна кількість зареєстрованих страховиків скоротилася з 155 одиниць у 2021 році до 57 одиниць у 2025 році, тобто зменшилася більш ніж утричі. Кількість

страховиків зі страхування життя за той самий період скоротилася з 13 до 10 компаній. Основними чинниками зазначеної консолідації є посилення регуляторних вимог до фінансової стійкості та платоспроможності страховиків у рамках впровадження нового Закону України «Про страхування», запровадження ризик-орієнтованої моделі нагляду з боку НБУ, а також загальна дестабілізація фінансового середовища внаслідок повномасштабного збройного вторгнення. Відносна стабільність кількості компаній зі страхування життя (скорочення лише на 3 компанії за п'ять років) свідчить про вищу фінансову стійкість цього сегменту порівняно з ринком ризикового страхування, що зумовлено жорсткішими пруденційними вимогами до страховиків зі страхування життя та довгостроковим характером їхніх зобов'язань.

Не менш важливими індикаторами стану ринку є обсяги укладених договорів та кількість застрахованих осіб, які відображають реальне охоплення населення страховим захистом (рис.2.2).

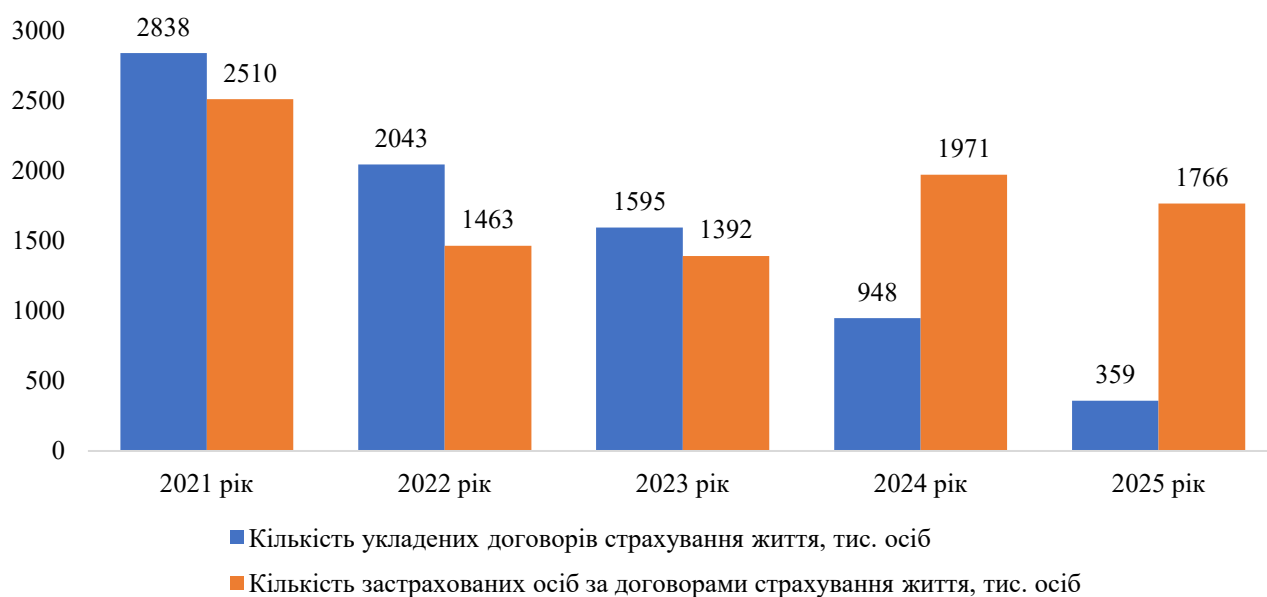

Рисунок 2.2 – Динаміка кількості укладених договорів на ринку страхування життя та застрахованих осіб в Україні за 2021-2025 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [36]

Кількість укладених договорів страхування життя демонструє стійку низхідну тенденцію з 2838 тис. у 2021 році до 359 тис. у 2025 році, тобто

скоротилася майже у вісім разів. Таке скорочення нових договорів пояснюється поєднанням кількох чинників: масовою еміграцією населення та вимушеним переміщенням всередині країни, різким зниженням реальних доходів домогосподарств, психологічною невизначеністю щодо майбутнього, а також переорієнтацією особистих фінансів на забезпечення безпеки й першочергових потреб в умовах воєнного часу. Водночас кількість застрахованих осіб за діючими договорами, попри зниження у 2022-2023 роках, демонструє відновлення з мінімального значення 1392 тис. осіб у 2023 році до 1766 тис. у 2025 році. Це свідчить про те, що значна частина раніше укладених довгострокових договорів продовжує діяти, а страхувальники, незважаючи на воєнні умови, зберігають страхове покриття, що підтверджує відносно вищу стабільність портфеля накопичувального страхування.

Центральним кількісним індикатором ринку страхування життя є динаміка страхових премій, яка відображає як обсяг залучених коштів, так і загальний рівень ринкової активності (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка валових страхових премій у сегменті страхування життя в Україні за 2021-2025 рр.

Показник	Валові страхові премії за класами страхування життя, млн грн	Абсолютний приріст, млн грн	Відносний приріст, %
2021 рік	5882	х	х
2022 рік	4812	-1070	-18,2
2023 рік	5164	352	7,3
2024 рік	5725	561	10,9
2025 рік	6011	286	5,0

Джерело: розроблено автором за даними [36]

Після суттєвого падіння у 2022 році – абсолютний спад склав 1070 млн грн, або 18,2% до рівня попереднього року, що пояснюється шоком першого року повномасштабного вторгнення, – ринок демонструє поступове відновлення. У 2023-2025 роках фіксується стабільне зростання премій, відносний приріст становив відповідно 7,3%, 10,9% та 5%, а сукупний обсяг валових премій у 2025 році досяг 6011 млн грн, перевищивши довоєнний рівень 2021 року. Слід зазначити, що номінальне зростання частково відображає інфляційний ефект, однак

збереження позитивного тренду в умовах тривалого збройного конфлікту свідчить про відносну стійкість сформованих страхових портфельів та часткове відновлення попиту на страхові послуги у корпоративному сегменті.

Важливим аналітичним зрізом є структура страхових премій у розподілі між страхувальниками – фізичними та юридичними особами (рис.2.3).

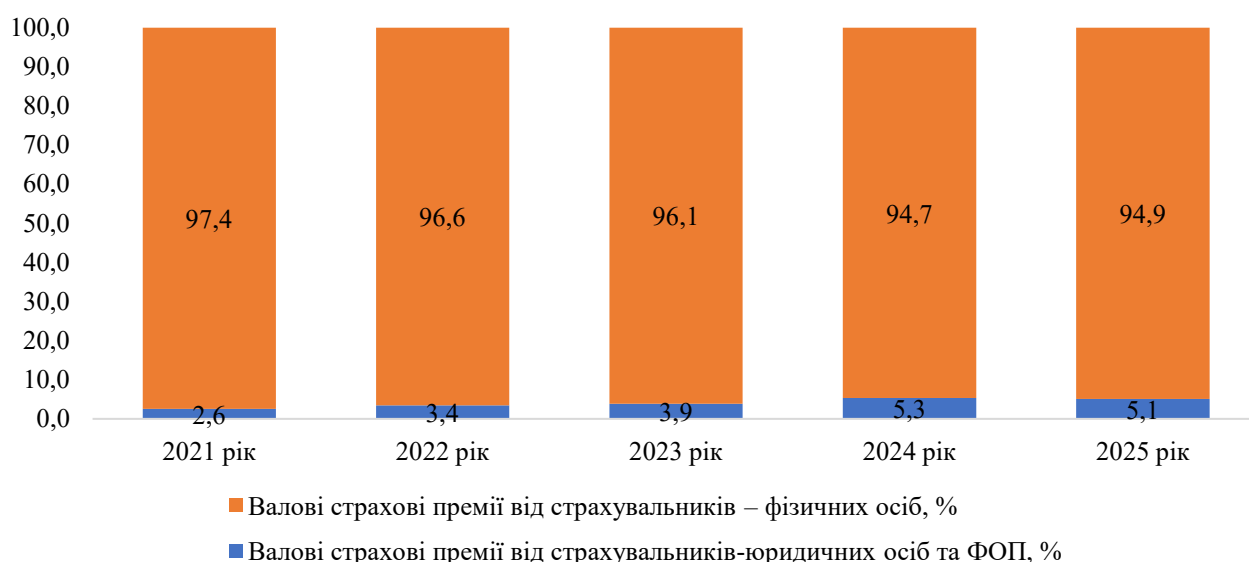

Рисунок 2.3 – Структура страхових премій на ринку страхування життя за типом страхувальника в Україні за 2021-2025 рр., %

Джерело: розроблено автором за даними [36]

Така структура наочно демонструє абсолютне домінування фізичних осіб у структурі страхових премій зі страхування життя, а їхня частка коливається близько 95% упродовж усього аналізованого періоду. Разом із тим простежується поступове зростання частки корпоративних страхувальників – юридичних осіб та ФОП з 2,6% у 2021 році до 5,3% у 2024 році, з незначним зниженням до 5,1% у 2025 році. Ця тенденція свідчить про поступове поширення практики корпоративного страхування життя як елементу соціального пакету роботодавця в Україні, що є позитивним структурним зрушенням. Незважаючи на те, що частки корпоративного сегменту залишаються значно нижчими, ніж на розвинених ринках страхування, позитивна динаміка вказує на формування стійкого попиту з боку підприємницького сектору, що відкриває перспективи для розширення корпоративних страхових програм у середньостроковій перспективі.

Не менш важливим аналітичним показником є частка премій зі страхування життя у загальному обсязі валових страхових премій страхового ринку України (рис. 2.4).

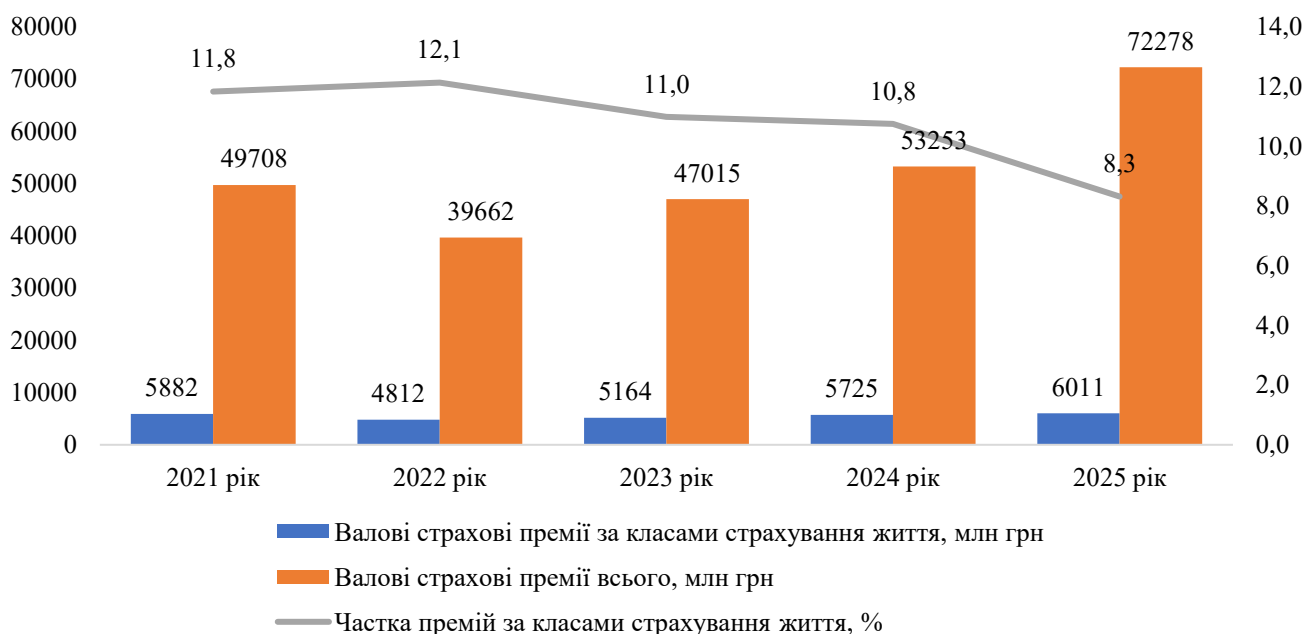

Рисунок 2.4 – Частка премій зі страхування життя у загальному обсязі валових страхових премій страхового ринку України за 2021-2025 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [36]

Варто відмітити стійку тенденцію до скорочення питомої ваги страхування життя у структурі страхового ринку. Якщо у 2022 році цей показник сягав максимального значення аналізованого періоду – 12,1%, то вже у 2025 році він знизився до 8,3%, що є мінімальним значенням за п'ять років. Варто зазначити, що зростання частки у 2022 році мало кон'юнктурний характер і пояснюється не розширенням сегменту страхування життя, а різким скороченням загального обсягу ринку внаслідок повномасштабного вторгнення. Натомість суттєве падіння показника у 2024-2025 роках обумовлене випереджальним зростанням інших сегментів ринку, зокрема майнового страхування та страхування відповідальності, темпи приросту яких значно перевищили динаміку страхування життя. Так, загальний обсяг валових страхових премій у 2025 році збільшився до 72278 млн грн, що на 35,7% перевищує рівень 2024 року, тоді як премії зі страхування життя зросли лише на 5%.

Для порівняння, за даними ОЕСР у середньому по 54 країнах, що звітують, частка страхування життя становить близько 45% сукупних страхових премій, тоді як у розвинених ринках Західної Європи цей показник значно вищий [44]. Зокрема, у Франції у 2024 році частка страхування життя сягала майже 69% [45]. У Польщі цей показник у 2023 році становив близько 29% [46]. На цьому тлі вітчизняний показник у 8,3% виглядає критично низьким і свідчить про глибоку структурну диспропорцію українського страхового ринку. Страхування життя залишається периферійним сегментом, тоді як у розвинених економіках воно традиційно виступає його основою та драйвером довгострокового зростання.

Поряд із преміями принципово важливим аналітичним показником є рівень ринкової концентрації, який характеризує конкурентну структуру ринку та визначає стабільність його функціонування. Дані щодо провідних страховиків за обсягом премій систематизовано у табл.2.2.

Таблиця 2.2 – Лідери ринку страхування життя в Україні за обсягом страхових премій за 2024-2025 рр.

Компанія	2024 рік	2025 рік	Відносний приріст, %
МЕТЛАЙФ	3086	2792	10,6
ГРАВЕ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	783	688	13,9
PZU УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	409	395	3,6
УНІКА ЖИТТЯ	345	398	-13,5
ARX LIFE	298	327	-8,9
КД-ЖИТТЯ	81	67	21,3

Джерело: розроблено автором за даними [37]

Компанія «МЕТЛАЙФ» забезпечує понад 40% сукупних премій ринку, а шість провідних страховиків разом формують переважну частину ринкового портфеля. Така концентрація є характерною особливістю ринку страхування життя, де довгострокові зобов'язання і довіра до бренду відіграють вирішальну роль у виборі страховика. Водночас дані таблиці фіксують різноспрямовані тенденції для окремих гравців у 2025 році порівняно з 2024 роком. Зокрема, найбільші компанії – МЕТЛАЙФ та ГРАВЕ УКРАЇНА – демонструють скорочення премій на 10,6% та 13,9% відповідно, тоді як «УНІКА ЖИТТЯ» та «ARX LIFE» нарощують портфель на 13,5% та 8,9%. Така диференціація свідчить про поступову реструктуризацію

ринку, коли менші та більш гнучкі страховики здатні ефективніше адаптувати продуктову пропозицію до умов воєнного часу, тоді як великі міжнародні гравці стикаються з обмеженнями щодо пролонгації договорів в умовах невизначеності.

Паралельно з динамікою премій ключову роль у характеристиці ринку страхування життя відіграє динаміка страхових виплат, яка відображає реальну якість страхового захисту та рівень виконання страховиками своїх зобов'язань (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміка валових страхових виплат на ринку страхування життя в Україні за 2021-2025 рр.

Показник	Валові страхові виплати за класами страхування життя, млн грн	Абсолютний приріст, млн грн	Відносний приріст, %
2021 рік	787	х	х
2022 рік	832	45	5,7
2023 рік	1194	362	43,5
2024 рік	1459	265	22,2
2025 рік	1806	347	23,8

Джерело: розроблено автором за даними [36]

Динаміка демонструє стійке та прискорене зростання страхових виплат упродовж усього аналізованого періоду з 787 млн грн у 2021 році до 1806 млн грн у 2025 році, тобто більш ніж удвічі. Особливо виражене прискорення зростання зафіксовано у 2023 році на 43,5%, що є наслідком масштабного вступу у фазу виплат довгострокових договорів, укладених у довоєнний період, а також суттєвого збільшення кількості страхових випадків, пов'язаних із загибеллю та інвалідністю внаслідок бойових дій. У 2024-2025 роках темпи приросту стабілізувалися на рівні 22,2% та 23,8% відповідно, що свідчить про формування нового, підвищеного рівня виплат як системної характеристики ринку в умовах тривалого збройного конфлікту. Випереджаюче зростання виплат порівняно з преміями є важливим сигналом для актуарної оцінки фінансової стійкості страховиків.

Структура страхових виплат у розрізі типів страхувальників, представлена на рис.2.5, дозволяє доповнити картину розподілу страхового захисту між корпоративним та роздрібним сегментами ринку.

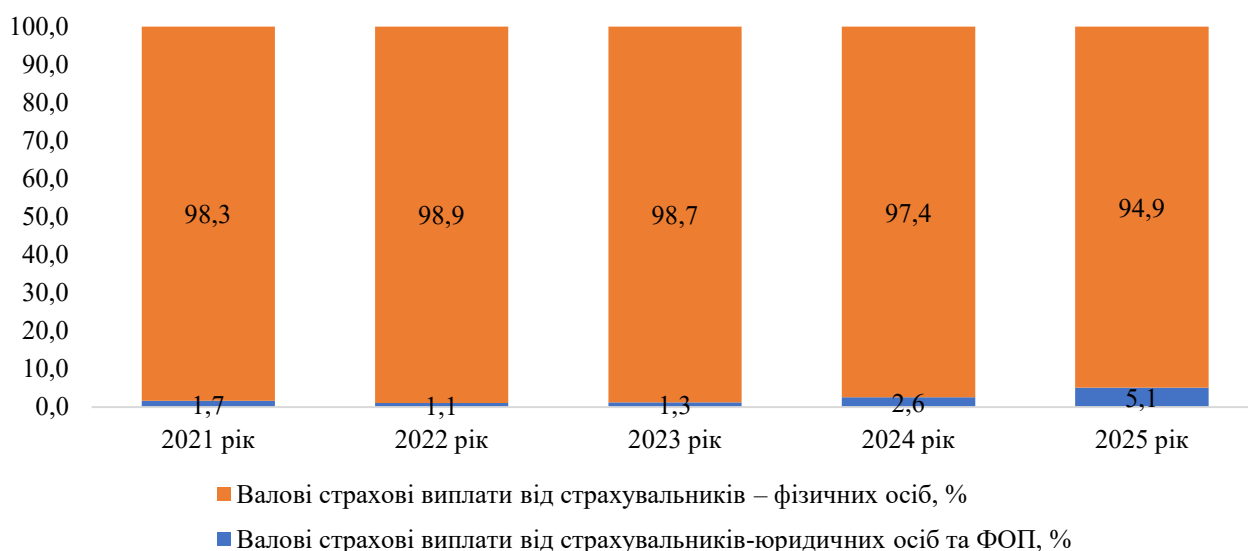

Рисунок 2.5 – Структура страхових виплат на ринку страхування життя за типом страхувальника в Україні за 2021-2025 рр., %

Джерело: розроблено автором за даними [36]

Якщо у 2021-2022 роках частка виплат юридичним особам та ФОП не перевищувала 1,7%, то у 2025 році вона досягла 5,1% – рівня, що співпадає з часткою цього сегменту в структурі премій. Таке вирівнювання свідчить про поступове дозрівання корпоративного страхування та зростання частоти страхових випадків у корпоративних програмах, що пов'язано з участю застрахованих працівників у бойових діях. Частка фізичних осіб у виплатах, попри незначне зниження з 98,3% до 94,9%, залишається домінуючою, що є природним наслідком структури страхового портфеля, де переважають індивідуальні договори.

Узагальнюючим показником, що синтезує динаміку премій і виплат та відображає реальний рівень страхового захисту, є рівень страхових виплат – відношення здійснених виплат до зібраних премій (рис.2.6). Зростання рівня страхових виплат з 13,4% у 2021 році до 30,0% у 2025 році є прямим наслідком випереджаючої динаміки виплат порівняно з преміями та відображає структурні зміни у функціонуванні ринку страхування життя в умовах воєнного стану. З одного боку, зростання рівня виплат є позитивним сигналом щодо підвищення реальної захисної функції страхування.

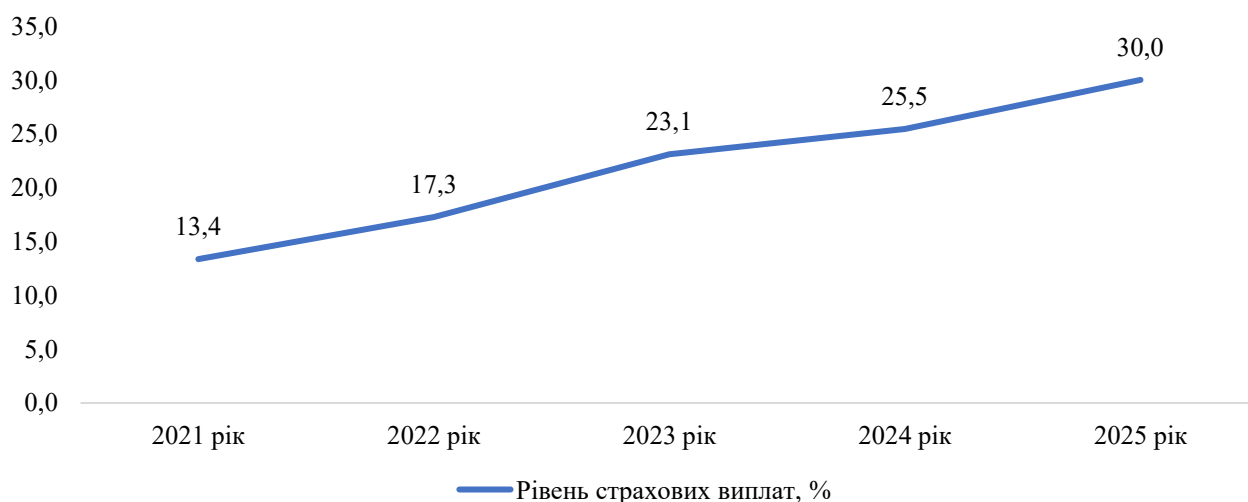

Рисунок 2.6 – Рівень страхових виплат на ринку страхування життя за 2021-2025 рр., %

Джерело: розроблено автором за даними [36]

З іншого боку, прискорене зростання цього показника – майже вдвічі за п'ять років – підвищує актуарне навантаження на страховиків і потребує відповідного посилення страхових резервів та перегляду тарифної політики. Для порівняння на розвинених страхових ринках Європи рівень виплат зі страхування життя становить, як правило, 70-90%, що свідчить про значний резерв зростання цього показника в Україні в міру зрілості ринку та підвищення виконавчої дисципліни страховиків.

Таким чином, аналіз основних показників діяльності страховиків у сегменті страхування життя за 2021-2025 роки дозволяє виявити ряд ключових закономірностей. По-перше, ринок демонструє стійку консолідацію при зростанні якісних характеристик учасників. По-друге, попри скорочення нових договорів, обсяг премій зберігається завдяки дії раніше укладених довгострокових договорів. По-третє, структурне зрушення у бік корпоративного сегменту є хоча й повільним, але стабільним. По-четверте, стрімке зростання виплат є водночас свідченням зрілості ринку та індикатором підвищеного актуарного ризику. Зазначені тенденції формують контекст для поглибленого вивчення проблем і напрямів розвитку ринку страхування життя.

2.2 Основні проблеми та фактори, що стримують розвиток ринку страхування життя

Ринок страхування життя в Україні, попри поступові зрушення в нормативно-правовому регулюванні та структурні реформи, ініційовані Законом України «Про страхування» [26], залишається одним із найменш розвинених сегментів вітчизняного фінансового ринку. Його повноцінному становленню перешкоджає комплекс взаємопов'язаних факторів економічного, соціально-психологічного та інституційного характеру, які взаємно підсилюють один одного (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Систематизація основних факторів, що стримують розвиток ринку страхування життя в Україні

Проблема	Сутність та прояви в умовах України
Низька фінансова грамотність	Нерозуміння механізму, умов і переваг страхування життя серед населення та підприємців.
Недовіра до страховиків	Практика відмов у виплатах, непрозорість договірних умов, уникнення зобов'язань із посиланням на юридичні підстави.
Орієнтація на державну підтримку	Патерналістські очікування щодо пенсійного та соціального забезпечення, пасивна споживча поведінка.
Низькі доходи та воєнна нестабільність	Найнижчий рівень оплати праці в Європі, зростання безробіття та інфляції в умовах збройного конфлікту.
Нерозвиненість фінансового ринку	Концентрація страхових резервів у депозитах і ОВДП, обмеженість інвестиційного інструментарію.
АктUARна невизначеність	Неможливість достовірного довгострокового прогнозування смертності й захворюваності під час активних бойових дій та масового переміщення населення.
Відсутність unit-linked продуктів	Нерозвиненість фондового ринку унеможливорює інвестиційно-страхові продукти, поширені на ринках ЄС, що звужує конкурентоспроможність страховиків.

Джерело: розроблено автором за даними [38-43]

Першочерговою проблемою є недостатній рівень обізнаності населення і юридичних осіб щодо страхових продуктів, які пропонують страховики [38, с. 72]. Значна частина потенційних споживачів не має чіткого уявлення про механізм страхування життя, його функціональне призначення та умови отримання страхового відшкодування. Відсутність системної фінансової освіти в суспільстві

зумовлює поширення хибних стереотипів, зокрема уявлення про страхування виключно як обтяжливий фінансовий обов'язок, а не як інструмент довгострокового захисту та накопичення. Низька фінансова грамотність проявляється також у нерозумінні відмінностей між різними видами страхування (ризиковим і накопичувальним, індивідуальним та корпоративним), що ускладнює вибір відповідного продукту та знижує якість усвідомленого попиту на страхові послуги.

Тісно пов'язаною з проблемою низької обізнаності є недовіра населення до страховиків, яка має глибоке коріння в попередньому досвіді взаємодії громадян зі страховими компаніями [39, с. 245]. Практика уникнення страховиками виконання зобов'язань щодо оплати з посиланням на різноманітні юридичні та договірні підстави закріплювала сприйняття страхування як інструменту, що захищає передусім інтереси компанії, а не клієнта [40, с. 120]. У сучасних умовах ця проблема зберігає свою актуальність, оскільки окремі страховики досі вдаються до затягування розгляду страхових випадків або пред'явлення нових підстав для відмови у відшкодуванні. Подібна поведінка руйнує довіру до ринку в цілому та ускладнює залучення нових клієнтів навіть для добросовісних учасників ринку.

Не менш вагомим чинником є орієнтація значної частини населення на державний соціальний захист як єдиний механізм забезпечення фінансової стабільності [41, с. 52]. Незважаючи на очевидне зниження реального рівня виплат із системи обов'язкового пенсійного та соціального страхування, значна частина громадян продовжує покладатися на патерналістську модель державної підтримки та не вважає за необхідне самостійно вживати заходів із страхового захисту. Така поведінкова установка є наслідком десятиліть функціонування в умовах централізованої економіки і суперечить реаліям сучасної ринкової системи, в якій індивідуальна відповідальність за фінансову безпеку набуває дедалі більшого значення. Подолання цього стереотипу потребує не лише інформаційно-просвітницьких зусиль, а й системних реформ у сфері пенсійного забезпечення, що наочно продемонструють необхідність індивідуального страхового захисту.

Одним із ключових структурних обмежень є низький рівень доходів населення. Рівень оплати праці в Україні є найнижчим серед країн Європи, що об'єктивно звужує фінансові можливості домогосподарств щодо здійснення витрат на страхування, яке сприймається як вторинна потреба порівняно з базовими витратами на харчування та комунальні послуги [42, с. 309]. Крім того, умови воєнного стану призводять до економічної нестабільності, зростання безробіття та подальшого скорочення реальних доходів населення, що ще більше загострює проблему доступності страхових послуг [43, с. 19]. Інфляційні ризики підривають довіру до довгострокових фінансових зобов'язань, оскільки споживачі не можуть бути впевнені у реальній вартості страхових виплат у майбутньому. Невизначеність щодо тривалості збройного конфлікту ускладнює прийняття довгострокових фінансових рішень, до яких належить укладення договорів накопичувального страхування.

Специфічним для страхування життя чинником є особлива природа ризиків, пов'язаних із тривалістю людського життя, та проблеми актуарної оцінки в умовах підвищеної невизначеності. На відміну від майнового страхування, договори страхування життя укладаються на тривалий термін, що вимагає від страховика здатності достовірно прогнозувати демографічні тенденції на значний часовий горизонт. В умовах воєнного стану ці завдання набувають критичної складності, оскільки бойові дії, масове переміщення населення та погіршення якості медичного обслуговування кардинально змінюють демографічні показники й унеможливають достовірне довгострокове прогнозування. Страховики змушені застосовувати підвищені коефіцієнти безпеки при розрахунку страхових тарифів, що підвищує їхню вартість і знижує конкурентоспроможність відповідних продуктів на ринку.

Суттєвим структурним бар'єром є також низький рівень розвитку вітчизняного фінансового та фондового ринку. Українські страховики здебільшого інвестують кошти страхових резервів у депозити комерційних банків і державні цінні папери, тоді як інші інвестиційні інструменти використовуються значно менше [42, с. 309]. Така структура інвестиційного портфеля зумовлює відносно

низьку прибутковість страхових резервів і обмежує можливості страховиків пропонувати конкурентоспроможні умови накопичувального страхування.

Окремою специфічною для страхування життя проблемою є нерозвиненість сегменту інвестиційного страхування та відсутність широкого спектру продуктів, що поєднують страховий захист з інвестиційною складовою. На відміну від розвинених страхових ринків Європи, де unit-linked продукти займають значну частку страхового портфеля, в Україні цей сегмент залишається практично нерозвиненим. Відсутність ліквідного фондового ринку унеможливорює формування диверсифікованих портфелів із прив'язкою до ринкових активів, що є принциповою рисою unit-linked страхування. Недостатня регуляторна база та обмежений досвід страховиків у сфері управління інвестиційними ризиками ускладнюють впровадження таких продуктів навіть за наявності ринкового попиту, що позбавляє вітчизняний ринок значного обсягу потенційних страхових надходжень.

З метою візуалізації виявлених проблем та визначення пріоритетів реагування на них побудовано матрицю за критеріями «Сила впливу - Керованість» (рис.2.7).

		Сила впливу		
		Низька	Середня	Висока
Керованість	Висока		Орієнтація на державну підтримку	Низька фінансова грамотність
	Середня		Нерозвиненість фінансового ринку; Відсутність unit-linked продуктів	Низькі доходи та воєнна нестабільність
	Низька		АктUARна невизначеність	Недовіра до страховиків

Рисунок 2.7 – Матриця проблем ринку страхування життя в Україні за критеріями «Сила впливу - Керованість»

Джерело: розроблено автором за даними [38-43]

Вісь «Сила впливу» відображає, якою мірою відповідний фактор стримує розвиток ринку страхування життя; вісь «Керованість» – наскільки даний чинник піддається цілеспрямованому регуляторному або ринковому коригуванню. Аналіз матриці дозволяє виокремити кілька характерних кластерів проблем. До зони критичного пріоритету (висока сила впливу, низька керованість) належить недовіра до страховиків – чинник, подолання якого потребує тривалих зусиль і залежить від поступових змін у поведінці учасників, які неможливо забезпечити суто адміністративними заходами. До зони високого пріоритету (висока сила впливу, середня керованість) відносяться низькі доходи населення та наслідки воєнного стану – фактори, що значною мірою визначаються зовнішніми макроекономічними умовами, проте частково піддаються пом'якшенню через цільові державні програми. Низька фінансова грамотність, попри свій істотний вплив, характеризується відносно вищою керованістю, оскільки вона може бути цілеспрямовано підвищена через освітні програми та регуляторні вимоги до інформаційного розкриття. Актуарна невизначеність та нерозвиненість unit-linked продуктів є переважно структурними проблемами, усунення яких залежить від розвитку фондового ринку та загальної макроекономічної стабілізації. Орієнтація на державну підтримку відзначається вищим потенціалом керованості порівняно з іншими факторами, адже може бути поступово подолана через системну пенсійну реформу та популяризацію інструментів індивідуального страхового захисту.

Таким чином, ринок страхування життя в Україні стикається з комплексом структурних, поведінкових та інституційних обмежень, що мають як загальноєкономічний характер, так і специфічну природу, зумовлену довгостроковим горизонтом планування та особливостями актуарної оцінки ризиків. Матричний аналіз засвідчує, що жодна з виявлених проблем не може бути ефективно вирішена у відриві від інших, а їх подолання вимагає системного й скоординованого підходу з боку регулятора, страховиків і держави в цілому.

2.3 Напрями розвитку ринку страхування життя в Україні

Визначення напрямів розвитку ринку страхування життя є логічним продовженням аналізу факторів, що стримують його становлення. Ключовим методологічним принципом побудови системи заходів є їх безпосередня прив'язка до виявлених проблем, за якого кожен напрям розвитку спрямований на усунення або пом'якшення конкретного чинника, що обмежує функціонування ринку страхування життя. Систематизацію напрямів розвитку в розрізі відповідних проблем наведено у табл.2.5.

Таблиця 2.5 – Напрями розвитку ринку страхування життя в Україні в розрізі виявлених проблем

Проблема	Напрямок розвитку	Суб'єкти реалізації
Низька фінансова грамотність	Запровадження обов'язкової переддоговірної інформації; державні та галузеві програми фінансової освіти.	НБУ, Мінфін, страховики
Недовіра до страховиків	Посилення нагляду за практикою виплат; ризик-орієнтована модель регулювання; публічна звітність страховиків.	НБУ, страховики, галузеві асоціації
Орієнтація на державну підтримку	Реформування системи пенсійного забезпечення; запровадження накопичувального рівня; популяризація добровільного страхового захисту.	Верховна Рада, Мінсоцполітики, НБУ
Низькі доходи та воєнна нестабільність	Запровадження податкових стимулів на страхові внески; розвиток корпоративного страхування як елементу соціального пакету.	Мінфін, Верховна Рада, роботодавці
Нерозвиненість фінансового ринку	Розширення переліку дозволених активів для покриття страхових резервів; розвиток ринку ОВДП та корпоративних облігацій.	НБУ, НКЦПФР, Мінфін
Актварна невизначеність	Розвиток системи перестрахування; актуарні стрес-тести в умовах воєнного стану; міжнародна перестрахова підтримка.	НБУ, страховики, міжнародні перестраховики
Відсутність unit-linked продуктів	Запровадження регуляторної бази для unit-linked страхування; розвиток фондового ринку як інвестиційної основи; гармонізація з директивою Solvency II.	НБУ, НКЦПФР, страховики

Джерело: розроблено автором за даними [38-43]

Першим і найбільш оперативно реалізованим напрямом є підвищення рівня фінансової грамотності населення у сфері страхування. Низька обізнаність

страхувальників щодо механізмів і переваг страхування життя може бути цілеспрямовано подолана через комплекс інформаційно-просвітницьких заходів, що реалізуються спільно регулятором, галузевими асоціаціями та самими страховиками. Ключовим інструментом регуляторного характеру є запровадження стандартизованої обов'язкової переддоговірної інформації, яка в доступній і структурованій формі розкриває споживачеві умови страхового продукту, механізм формування виплат, ризики та обмеження договору. Така практика широко застосовується в країнах Європейського Союзу в рамках реалізації директиви IDD (Insurance Distribution Directive) і довела свою ефективність у підвищенні якості споживчого вибору на страховому ринку. Паралельно доцільним є розвиток системних державних програм фінансової освіти, інтегрованих у шкільні та університетські навчальні плани, що формуватиме культуру фінансового планування з раннього віку.

Нерозривно пов'язаним із завданням підвищення фінансової грамотності є напрям відновлення довіри населення до страховиків. Практика відмов у здійсненні виплат та уникнення страховиками зобов'язань потребує системного регуляторного реагування, а не лише декларативного засудження. Ефективним інструментом у цьому контексті є посилення наглядових повноважень НБУ щодо моніторингу практики врегулювання страхових випадків, запровадження обов'язкового публічного розкриття страховиками показників відмов у виплатах та середніх строків їх здійснення. Така інформація, будучи доступною широкому загалу, сформує ринкові стимули до підвищення якості врегулювання страхових претензій і дасть споживачам можливість здійснювати обґрунтований вибір страховика на основі об'єктивних критеріїв. Запровадження ризик-орієнтованої моделі нагляду, передбаченої новим Законом України «Про страхування», є важливим кроком у цьому напрямі, оскільки дозволяє регулятору концентрувати наглядові зусилля на компаніях із підвищеним профілем ризику.

Подолання патерналістської орієнтації населення на державний соціальний захист потребує передусім системних реформ у сфері пенсійного забезпечення. Запровадження накопичувального рівня пенсійної системи, яке неодноразово

декларувалося як пріоритет пенсійної реформи в Україні, є ключовою передумовою для формування в суспільстві розуміння необхідності індивідуального фінансового планування. У рамках такої системи громадяни отримують безпосередній досвід управління власними пенсійними накопиченнями, що природним чином підвищує їхню сприйнятливість до інших інструментів довгострокового фінансового захисту, зокрема накопичувального страхування життя. Паралельно доцільною є активна популяризація добровільного страхового захисту через роз'яснення реального рівня виплат із державної пенсійної системи та демонстрацію переваг комбінованого підходу до пенсійного забезпечення.

Проблема низьких доходів населення та економічної нестабільності, спричиненої воєнним станом, потребує комплексного підходу, що поєднує заходи стимулювання попиту на страхові послуги із механізмами підвищення їх фінансової доступності. Ключовим інструментом тут є запровадження податкових стимулів на страхові внески – зокрема, відновлення та розширення практики їх включення до переліку витрат, що зменшують оподатковуваний дохід фізичних і юридичних осіб. Такий підхід реалізований у більшості країн ЄС і дозволяє ефективно знижувати реальну вартість страхування для кінцевого споживача без прямого бюджетного навантаження. Паралельно важливим напрямом є розвиток корпоративного страхування життя як елементу соціального пакету роботодавця, зокрема включення страхових продуктів до систем мотивації персоналу є поширеною практикою на розвинених ринках і дозволяє охопити страховим захистом значні категорії зайнятого населення незалежно від рівня їхніх індивідуальних доходів.

Нерозвиненість вітчизняного фінансового ринку, яка обмежує інвестиційні можливості страховиків, потребує двостороннього підходу, що включає розширення переліку дозволених активів для покриття страхових резервів та розвитку самого ринку фінансових інструментів. Чинне регулювання, яке фактично змушує страховиків концентрувати активи в банківських депозитах і державних цінних паперах, обмежує їхню здатність забезпечувати конкурентоспроможну прибутковість за договорами накопичувального страхування. Поступова

лібералізація вимог до структури активів – за умови одночасного посилення пруденційного нагляду – дозволить страховикам диверсифікувати інвестиційні портфелі та підвищити реальну прибутковість страхових продуктів. Розвиток ринку корпоративних облігацій та інших боргових інструментів є необхідною системною передумовою для реалізації цього напрямку.

Специфічний для страхування життя чинник актуарної невизначеності, загострений умовами воєнного часу, потребує вдосконалення системи перестрахування та актуарних методологій. Залучення міжнародних перестраховиків для покриття надмірних ризиків, пов'язаних із підвищеною смертністю та захворюваністю в умовах збройного конфлікту, є практичним механізмом стабілізації фінансового становища вітчизняних страховиків. Одночасно регулятор має забезпечити методологічну підтримку страховиків у проведенні стрес-тестів з урахуванням воєнних ризиків та визначити мінімальні вимоги до страхових резервів з поправкою на підвищену невизначеність демографічних показників. Такий підхід відповідає кращим міжнародним практикам управління ризиками в страхуванні, зокрема принципам Solvency II щодо врахування надзвичайних сценаріїв при оцінці платоспроможності.

Довгостроковим і найбільш трансформаційним напрямом розвитку ринку страхування життя є запровадження unit-linked страхування та інших інвестиційних страхових продуктів. Реалізація цього напрямку залежить від одночасного виконання кількох умов: розвитку фондового ринку з достатньою ліквідністю та різноманітністю інструментів; формування регуляторної бази для ліцензування та нагляду за unit-linked страхуванням; підготовки кваліфікованих фахівців зі страхового та інвестиційного менеджменту. Запровадження таких продуктів дозволить страховикам запропонувати клієнтам принципово новий тип страхового захисту, що поєднує гарантований мінімальний страховий захист із потенційно вищою прибутковістю інвестиційної складової. Успішна реалізація цього напрямку здатна суттєво підвищити привабливість страхування життя для середнього класу та забезпечити приплив значних обсягів довгострокових заощаджень на фінансовий ринок України.

Послідовність та взаємозумовленість реалізації зазначених напрямів розвитку відображено у вигляді дорожньої карти (рис.2.8), яка структурує заходи за трьома часовими горизонтами відповідно до їх складності, ресурсоемності та залежності від попередніх реформ.

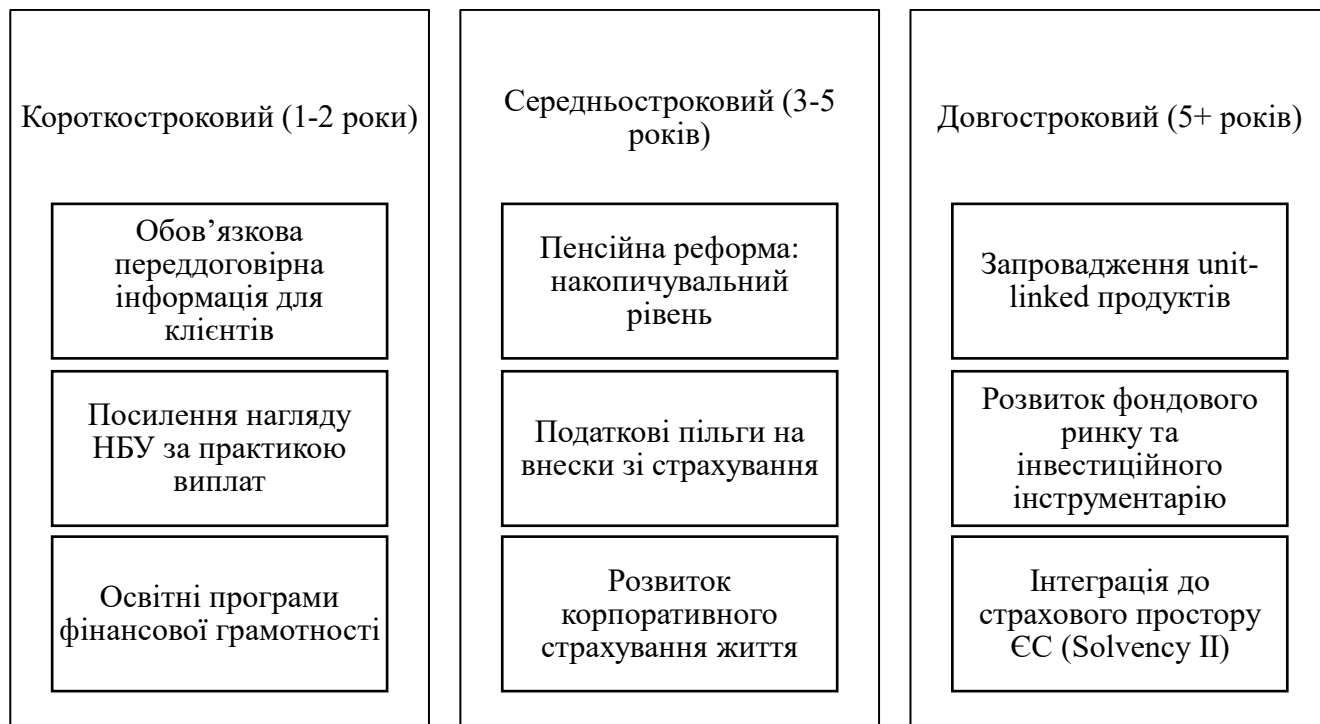

Рисунок 2.8 – Дорожня карта розвитку ринку страхування життя в Україні

Джерело: розроблено автором за даними [38-43]

Дорожня карта відображає логіку поступової трансформації ринку страхування життя від оперативного реагування на найбільш гострі проблеми до системних структурних змін. Короткостроковий горизонт (1-2 роки) охоплює заходи, реалізація яких потребує переважно регуляторних рішень і не вимагає масштабних інституційних перетворень (запровадження обов'язкової переддоговірної інформації, посилення нагляду за практикою виплат та розгортання освітніх програм). Середньостроковий горизонт (3-5 років) включає заходи, що потребують законодавчих змін і тривалішої імплементації (пенсійну реформу, податкові стимули та розвиток корпоративного страхування). Довгостроковий горизонт (5+ років) охоплює системні перетворення, здійснення яких залежить від успіху попередніх етапів та загальної макроекономічної стабілізації (запровадження unit-linked страхування, розвиток фондового ринку та повноцінну

інтеграцію до страхового простору Європейського Союзу відповідно до вимог директиви Solvency II).

Реалізація визначених напрямів розвитку є необхідною передумовою для перетворення ринку страхування життя на повноцінний сегмент вітчизняного фінансового ринку, здатний виконувати функції акумулювання довгострокових заощаджень, забезпечення фінансового захисту населення та мобілізації інвестиційних ресурсів для розвитку національної економіки. Успіх цих перетворень залежатиме від скоординованих зусиль регулятора, законодавчих органів, страхового бізнесу та громадянського суспільства, об'єднаних спільним розумінням стратегічної ролі страхування життя у забезпеченні фінансової безпеки України.

ВИСНОВКИ

1. Страхування життя виступає важливим фінансово-економічним інструментом захисту майнових інтересів населення, пов'язаних із життям, здоров'ям і працездатністю людини. Його специфіка полягає у поєднанні страхового захисту з можливістю довгострокового накопичення та інвестування фінансових ресурсів. Реалізація основних (ризикової, функції створення та використання страхових резервів, превентивної та інвестиційної) і спеціальних (заощаджувальної, функції створення доходу, кредитної та збереження) функцій страхування життя забезпечує формування страхових резервів, накопичення заощаджень населення та створення додаткових джерел доходу. Важливу роль у функціонуванні цього виду страхування відіграють принципи (конкурентності, страхового ризику, майнового інтересу, максимальної сумлінності сторін та відшкодування в межах реально завданих збитків), які визначають умови взаємодії між страховиком і страхувальником. Класифікація ризиків страхування життя (основні – ризик смерті та ризик дожиття, а також додаткові – ризик втрати працездатності) дозволяє систематизувати страхові події та забезпечити ефективний механізм страхового захисту. У результаті страхування життя сприяє зниженню фінансових втрат домогосподарств у разі настання несприятливих подій.

2. Організаційна структура ринку страхування життя відображає систему взаємодії економічних суб'єктів, які забезпечують функціонування страхових відносин та реалізацію страхового захисту. Ринок страхування життя є важливою складовою фінансового ринку, оскільки сприяє акумулюванню фінансових ресурсів і їх подальшому перерозподілу між учасниками економічної системи. Основними суб'єктами цього ринку виступають страховик, страхувальник, застрахована особа та вигодонабувач, взаємодія яких здійснюється через укладення договору страхування. Договір страхування життя визначає ключові умови страхових відносин, зокрема страховий випадок, розмір страхової суми, страхових платежів та строк дії страхового захисту. Значну роль у структурі ринку відіграє

різноманітність видів страхування життя, які відрізняються за наявністю накопичувальної складової, порядком нарахування інвестиційного доходу та колом застрахованих осіб.

3. Нормативно-правове регулювання ринку страхування життя в Україні формується на основі багаторівневої системи законодавчих і підзаконних актів, що визначають умови здійснення страхової діяльності. Конституційні норми та положення Цивільного кодексу України встановлюють загальні правові засади страхових відносин і регламентують порядок укладення та виконання договорів страхування. Важливу роль у розвитку страхового сектору відіграє новий Закон України «Про страхування», який запровадив сучасну систему класифікації страхових послуг та спрямований на наближення національного страхового законодавства до європейських стандартів. Державне регулювання ринку здійснюється Національним банком України, який контролює діяльність страхових компаній, встановлює вимоги до їх капіталу та платоспроможності, а також регламентує порядок ліцензування страховиків. Важливими елементами правового регулювання є також нормативні акти, що визначають порядок реєстрації страхових посередників, складання фінансової звітності та обліку страхових договорів. Дотримання встановлених вимог сприяє підвищенню прозорості діяльності страховиків та забезпечує фінансову стабільність страхового ринку.

4. Аналіз основних показників діяльності страховиків на ринку страхування життя за 2021-2025 роки засвідчив суперечливу, проте загалом стійку динаміку ринку в умовах повномасштабного збройного вторгнення. Кількість страховиків зі страхування життя скоротилася з 13 до 10 компаній, що відображає загальну тенденцію до консолідації ринку під впливом посилення регуляторних вимог та нестабільності фінансового середовища. Кількість укладених договорів на ринку страхування життя зменшилася майже у вісім разів – з 2838 тис. до 359 тис., однак портфель застрахованих осіб демонструє відновлення починаючи з 2024 року. Валові страхові премії після падіння у 2022 році (на 18,2%) відновилися до рівня 6011 млн грн у 2025 році, перевищивши довоєнний показник. Структурно фіксується поступове зростання частки корпоративних страхувальників у преміях

та виплатах. Рівень страхових виплат зріс із 13,4% до 30%, що є одночасно свідченням підвищення реальної захисної функції страхування та індикатором зростаючого актуарного навантаження на страховиків.

5. Ринок страхування життя в Україні стикається з комплексом взаємопов'язаних проблем, що системно стримують його розвиток. Недостатня фінансова грамотність населення та юридичних осіб щодо механізмів страхування, низька довіра до страховиків внаслідок практики ухилення від виплат і непрозорості договірних умов, а також орієнтація значної частини громадян на державний соціальний захист формують стійкий бар'єр на боці попиту. Структурні обмеження визначаються низьким рівнем оплати праці, економічною нестабільністю та скороченням реальних доходів населення в умовах воєнного стану, а також нерозвиненістю фінансового та фондового ринку, що звужує інвестиційні можливості страховиків. Специфічними для сегменту страхування життя є неможливість достовірного довгострокового актуарного прогнозування смертності та захворюваності в умовах збройного конфлікту і масового переміщення населення, а також практична відсутність unit-linked продуктів, що поєднують страховий захист з інвестиційною складовою. Матричний аналіз виявлених проблем за критеріями «Сила впливу - Керованість» засвідчив, що найбільшої уваги потребують чинники з високою силою впливу та низькою керованістю, подолання яких вимагає системного та скоординованого підходу.

6. Визначені напрями розвитку ринку страхування життя в Україні сформовано в безпосередній прив'язці до виявлених проблем і структуровано за трьома часовими горизонтами. У короткостроковій перспективі (1-2 роки) пріоритетними є заходи регуляторного характеру, що включають запровадження стандартизованої обов'язкової переддоговірної інформації для споживачів, посилення нагляду НБУ за практикою врегулювання страхових виплат та розгортання державних і галузевих програм фінансової освіти. У середньостроковій перспективі (3-5 років) ключовими напрямками є реформування системи пенсійного забезпечення із запровадженням накопичувального рівня, встановлення податкових стимулів для страхувальників та розвиток

корпоративного страхування життя як елементу соціального пакету роботодавця. Довгостроковий горизонт (5+ років) передбачає системні структурні перетворення, зокрема запровадження unit-linked страхування, розвиток фондового ринку як інвестиційної бази страховиків та повноцінну інтеграцію до страхового простору Європейського Союзу. Реалізація зазначених напрямів у їх взаємозв'язку та послідовності є необхідною умовою перетворення ринку страхування життя на повноцінний інструмент акумулювання довгострокових заощаджень і забезпечення фінансової безпеки населення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дранус В., Лункіна Т., Прокопишин О., Дощенко Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку страхування життя в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Аграрна економіка*. 2025. № 1-2. С. 97-105. DOI: <http://doi.org/10.31734/agrarecon2025.01-02.097> (Дата звернення: 11.03.2026).
2. Рудь І. Ю., Алексєєва О. С. Проблеми розвитку страхування життя в Україні та шляхи їх вирішення. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 66. С. 195-199. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct66-34> (Дата звернення: 11.03.2026).
3. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування : навчальний посібник. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/80338856-01e5-4c63-bab1-57c0afa921f1/content> (Дата звернення: 11.03.2026).
4. Юдіна С. В., Гуржий Т. О. Страхувий менеджмент: конспект лекцій. Кам'янське: ДДТУ, 2024. 307 с. URL: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-kl32.pdf> (Дата звернення: 11.03.2026).
5. Федорович І. М., Панас Н. М. Сучасні тенденції ринку страхування життя в Україні та перспективи його розвитку. *Ефективна економіка*. 2024. № 1. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.66> (Дата звернення: 11.03.2026).
6. Котик О. В., Клим'юк Ю. Ю. Проблеми розвитку страхування життя в Україні. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2022. № 2. С. 101-111. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve2202210> (Дата звернення: 11.03.2026).
7. Прокопчук О. Т., Улянич Ю. В., Бондаренко Н. В. Ринок страхування життя України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2023. № 102(2). С. 243-250. DOI: <http://doi.org/10.32782/2415-8240-2023-102-2-243-250> (Дата звернення: 11.03.2026).
8. Новікова М. М., Запорожець Г. В., Браташ М. А.. Визначення стратегічних орієнтирів розвитку компаній зі страхування життя. *Сталий розвиток*

- економіки*. № 2 (49), 2024. С. 239-244. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-38> (Дата звернення: 11.03.2026).
9. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Попович Д. В. Страхування : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 512 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/03/Strakhuvannia_posibnyk_2025.pdf (Дата звернення: 11.03.2026).
 10. Машенко О. В. Страхування та страхова справа: конспект лекцій. Х. : НТУ «ХП», 2024. 205 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/279bf2af-bce9-470b-9177-9d810772dfd3/content> (Дата звернення: 11.03.2026).
 11. Стешенко О. Д., Шестакова Н. В. Страхування життя як засіб управління особистими фінансами в умовах пандемії. *Приазовський економічний вісник*. 2021. № 2. С. 181-186. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-2-32> (Дата звернення: 28.03.2026).
 12. Плиса В. Й. Ринок страхування України : Текст лекції. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 36 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi85/0065220.pdf> (Дата звернення: 28.03.2026).
 13. Федішин М. П. Страхові послуги: у схемах і таблицях : навч. посібн. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 208 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8406/Strahovi_Posluhy%20_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Дата звернення: 28.03.2026).
 14. Метеленко Н. Г., Сіліна І. В., Жовнір-Василенко К. В. Адаптація страхового ринку України до глобальних викликів та євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-50> (Дата звернення: 28.03.2026).
 15. Качула С. В., Беякова К. О. Розвиток страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 20. С. 59-64. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.20.59> (Дата звернення: 28.03.2026).

16. Панченко Є. В. Учасники договірних відносин особистого страхування військовослужбовців. *Нове українське право*. 2025. № 1. С. 215-222. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.1.27> (Дата звернення: 28.03.2026).
17. Непочатенко О. А., Колотуха С. М., Трушевський О. О. Сутність страхування та методичних підходів його реалізації за сучасних умов. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2025. № 1. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-1-10641> (Дата звернення: 28.03.2026).
18. Хорватова О. Договір страхування життя та здоров'я на випадок онкологічних захворювань: цивільно-правові питання. *Право України*. 2025. № 5. С.90-104. DOI: <https://doi.org/10.33498/louu-2025-05-90> (Дата звернення: 28.03.2026).
19. Мусієнко В. В., Сіпєєв А. А. Цивільно-правове регулювання особистого страхування. *Dictum Faktum*. 2022. № 2 (12). С. 16-31. URL: <https://df.duit.in.ua/index.php/dictum/article/view/228/201> (Дата звернення: 28.03.2026).
20. Хорватова О. О. Цивільно-правова регламентація істотних умов договору страхування життя в сучасних умовах. *Європейський правничий часопис*. 2025. № 6. С. 116-124. DOI: <https://doi.org/10.36919/3041-1149> (Дата звернення: 28.03.2026).
21. Тарасенко Д. Л., Тарасенко О. Ю., Мироненко С. П. Аналіз страхового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-63> (Дата звернення: 08.04.2026).
22. Топішко Н. П., Галецький С. М., Панасюк В. В., Галецька Т. І. Менеджмент продажів страхового продукту та стан ринку страхування життя в Україні. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2025. № 36. С. 16-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2025_36_4 (Дата звернення: 08.04.2026).
23. Приказюк Н. В., Ткаченко А. С. Оцінка конкурентоздатності компаній зі страхування життя в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2020. № 4. С. 47-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2020_4_6 (Дата звернення: 08.04.2026).

24. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 08.04.2026).
25. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (Дата звернення: 08.04.2026).
26. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20> (Дата звернення: 08.04.2026).
27. Kuzmak O., Svereda Yu. Organizational and law aspects of the development of the insurance market in Ukraine. *Економічний форум*. 2023. № 1. С.146-150. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2023-1-18> (Дата звернення: 11.04.2026).
28. Щур Р. І., Припхан І. І. Економіко-правові засади функціонування страхового ринку в сучасних умовах. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2025. № 21. С. 228-235. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.21.228-235> (Дата звернення: 11.04.2026).
29. Про фінансові послуги та фінансові компанії: закон України від 14.12.2021 № 1953-IX. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20> (Дата звернення: 11.04.2026).
30. Про Національний банк України: закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (Дата звернення: 11.04.2026).
31. Про затвердження Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг та умови здійснення ними діяльності з надання фінансових послуг: постанова Правління НБУ від 29.12.2023 № 199. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0199500-23#Text> (Дата звернення: 11.04.2026).
32. Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів та умови провадження посередницької діяльності у сфері страхування та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного

- банку України: постанова Правління НБУ від 30.06.2022 № 135. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0135500-22/ed20230908#Text> (Дата звернення: 11.04.2026).
33. Про затвердження Змін до Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку України: постанова Правління НБУ від 10.12.2024 № 145. Нормативна база НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_10122024_145 (Дата звернення: 11.04.2026).
34. Про затвердження Положення про встановлення вимог щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика: постанова Правління НБУ від 29.12.2023 № 201. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0201500-23#Text> (Дата звернення: 11.04.2026).
35. Про затвердження Положення про порядок обліку страховиком договорів, пов'язаних зі здійсненням діяльності із страхування, та вимоги до захисту інформації страховика: постанова Правління НБУ від 29.12.2023 № 204. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0204500-23#Text> (Дата звернення: 11.04.2026).
36. Показники діяльності страховиків. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (Дата звернення: 21.04.2026).
37. Рейтинг страхових компаній України. Forinsurer. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (Дата звернення: 21.04.2026).
38. Кривошлик Т. Д. Страхування життя в Україні: тенденції та проблеми розвитку. Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС: матеріали V всеук. наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір., молод. вчених і пров. фах-ів. Київ, КНЕУ. Дніпро: Середняк Т. К., 2023. С. 71-73. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/342295a3-9192-4241-ab20-9ebce5b72194/content> (Дата звернення: 24.04.2026).

39. Соколова А. М., Яріш О. В., Рижков А. В. Ринок страхування України в умовах сучасних трансформацій: стан та перспективи розвитку. *Економічний простір*. 2025. № 198. С. 244-252. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.198.244-252> (Дата звернення: 24.04.2026).
40. Марценюк О. В., Руда О. Л., Кирилюк М. В. Стан та перспективи розвитку особистого страхування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 14. С. 114-121. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.14.114> (Дата звернення: 24.04.2026).
41. Димніч О.В., Стецюк Т.І., Татаріна Т.В., Кривошлик Т.Д. Мікрострахування життя та здоров'я населення: опція на третьому рівні пенсійної системи України. «Вчені записки» КНЕУ імені Вадима Гетьмана. 2023. №31 (2). С. 46-54. DOI: https://doi.org/10.33111/vz_kneu.31.22.02.04.026.032 (Дата звернення: 24.04.2026).
42. Шубенко І. А., Стойко О. Я., Доронін Д. В., Фалімонов С. В. Детермінанти низького рівня розвитку ринку страхування життя в Україні. *Бізнес Інформ*. 2024. №3. С. 305-315. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-305-315> (Дата звернення: 24.04.2026).
43. Марценюк О. В., Руда О. Л. Діяльність страхових компаній в умовах воєнного стану та їх роль у післявоєнному відновленні України. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*,. 2024. № 1. С. 7-23. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-1-1> (Дата звернення: 24.04.2026).
44. Global Insurance Market Trends 2024. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/12/global-insurance-market-trends-2024_4804df81/5b740371-en.pdf (Дата звернення: 10.05.2026).
45. France Life and Non-Life Insurance Market Size & Share Analysis - Growth Trends and Forecast. URL: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/life-non-life-insurance-market-in-france> (Дата звернення: 10.05.2026).

46. Financial results of insurance companies in 2023. URL: <https://stat.gov.pl/en/topics/economic-activities-finances/financial-results/financial-results-of-insurance-companies-in-2023,14,40.html> (Дата звернення: 10.05.2026).